TUNTURILATU

LAPINKÄVIJÄIN LEHTI ★ JULKAISIJA TUNTURILATU RY. N:o 1/1971

Kuhtta uusin tunturikerhomme

alanjälkiä lumeen ei maan eteläosassa ole saanut ennenkuin vasta talven loppupuolella, mutta nyt onkin lunta saatu, niin että palelevaisemmat jännittävät, miten kauan talvi aikoo katsoa taakseen. Pohjoisessa on lunta ollut kaiken talvea runsaan puoleisesti, Yrjö Metsälän terveisten mukaan Kilpisjärvellä tavallista enemmänkin.

Alkuvuoden merkkitapahtuma on ollut uuden tunturikerhon perustaminen Helsinkiin. Se on järjestyksessä kuudes ja nimeltään Kuhtta.

Kerhon alkuunpanevana voimana on ollut Risto Hemminki. Muihin tunturikerhoihin verrattuna Kuhtta on erilainen siksi, että sen jäsenistö on hyvin nuorta muihin tunturilatulaisiin verrattuna. Kuhttalaisten keski-ikä tällä hetkellä on reippaasti alle 20 vuotta.

□

Tunturiladun johtokunta on kuluvan vuoden aikana kokoontunut säännöllisesti kerran kuukaudessa. Tehtäväpiiriä on voimakkaasti sävyttänyt juhlavuosi. Vaikka vuoden tärkeimmät tehtävät sijoittuvat syksyyn, vuosikokouksen ja susivihkiäisten yhteyteen, on juhlavuoden merkeissä riittänyt toimintaa jatkuvasti.

Johtokunta on keskuudestaan valinnut erityisen juhlavuositoimikunnan. Sen puheenjohtajana toimii Antero Tarvainen ja sihteerinä Eija Tarvainen, joka samalla hoitaa ilmoitukset. Radioohjelma on yksi lähitavoitteista. Juhlajulkaisua ja opaslehtistä valmistellaan.

Juhlavuoden johtokunnan kokoonpano on yhtä poikkeusta lukuunottamatta sama kuin viime vuonnakin. Uudet kasvot kuuluvat Olli Virtaselle. Hän on kotoisin Tapiolasta, Helsingin tuntumasta. Tullut mukaan Tunturiladun toimintaan 1960-luvun alkupuolella ja on toiminut aktiivisesti alusta alkaen. Olli on tunturisusi vuosimallia 1963 ja kulkenut Lapissa vuodesta 1959 lukien. Tehnyt Suomen Lapin lisäksi vaellusmatkoja myös Norjan tuntureille.

□

Jäsenarvonnan 15. 2. 71 mennessä jäsenmaksunsa suorittaneiden kesken voitti Siiri Kostamo Rajamäeltä.

Jäsenmaksun yhteydessä ovat jäsenet muistaneet uutta kämp-

(Jatkuu siv. 8)

Kirje saamelaisilta

Tunturilatu ry on saanut seuraavan kirjeen:

Arvoisa Kansalainen.

Pyydämme kohteliaimmin kiinnittää huomionne toimintaan maamme saamelaisten hyväksi.

Lappi on kehittyneiden kulkuyhteyksien ansiosta tullut entistä lähemmäksi muuta Suomea. Pääväestön asenne alueen kanta-asutukseen on myös muuttunut. Ei enää tyydytä romantisoimaan, vaan oivalletaan, että saamelaisilla on reaalisia ongelmia, joiden ratkaisemiseen tarvitaan sekä asiantuntemusta että pääväestön puolelta hyvää tahtoa. Mainitaksemme vain yhden epäkohdan huomautamme saamelaisten äidinkielen heikosta asemasta kouluopetuksessa. Koska saamen kieli on suomen sukukieli, on sen vaaliminen meitä vielä enemmän kuin naapurimaitamme velvoittava kunnia-asia.

V. 1932 perustettiin Helsingissä Lapin Sivistysseura, joka erityisesti on toiminut saamelaisten äidinkielen hyväksi. V:sta 1934 ilmestyy seuran saamenkielinen lehti SABMELAŠ, joka v:sta 1951 on seuran ja v. 1945 perustetun Samii Litton yhteinen julkaisu. Se menee noin 800 saamelaiskotiin. Seuran julkaisusarjassa on ilmestynyt 30 kirjasta, joista 11 on saamenkielisiä. Seura on erityisesti tahtonut rohkaista saamelaisten yhteiskunnallista toimeliaisuutta, jotta heidän omasta piiristään saataisiin aktiivisia kulttuurityön tekijöitä, jotka ratkaisevasti voivat ohjata heimonsa kohtaloita. Opiskelevat saamelaiset ovatkin osoittaneet virkeää heimoharrastusta. Seuralla on myös tehtävä pääväestön keskuudessa, sillä saamelaisten kaltainen pieni vähemmistö tarvitsee valtaväestön ymmärtämystä voidakseen tehostaa itseään yhteiskunnassa.

Tähän kirjeeseen liitetään seuran säännöt, viimeinen toimintakertomus sekä Sabmelaš-lehden yksi numero. Toivomme Teidän kannattavan seuran pyrkimyksiä ja tukevan seuraa liittymällä siihen. Lahjoittajajäsenet suorittavat kertakaikkiaan 100 mk ja saavat liittymisestään alkaen seuran julkaisut ilmaiseksi, vakinaiset jäsenet suorittavat kertakaikkiaan 30 mk

(Jatkuu siv. 3)

Saamelaisoikeuksien julistus:

Valtiovallan hahmoteltava saamelaispolitiikan linjat

Äskettäin päättyneen saamelaiskulttuurin pääjuhlassa Rovaniemellä julkistettiin saamelaisoikeuksien julistus, joka kuuluu seuraavasti:

Valtiovallan tulisi luoda yhtenäinen saamelaiskulttuurin säilyttämis- ja kehittämisohjelma, jonka avulla on pikaisesti hahmoteltava tulevaisuuden saamelaispolitiikani päälinjat. Ohjelman lähtökohtana olisi oltava seuraavat teesit, joille allekirjoittaneet kulttuurijärjestöt antavat tukensa:

1. Saamelaisille kuuluu oikeus omakieliseen perusopetukseen.

2. Saamelaisille kuuluu oikeus valintaan perinteisten, kehittymisedellytyksiltään turvattujen elinkeinojen ja uusiin ammatteihin kouluttamisen välillä.

3. Saamelaisille kuuluu oikeus osallistua päätöksentekoon omaa kulttuuriaan koskevissa asioissa naakunnallisella ja yhteispohjoismaisella tasolla.

4. Saamelaisilla on oikeus nykyistä tehokkaammin järjestettyyn oikeusturvaan, ja

5 oikeus yleisen kansalaismielipiteen tukeen harjoittaessaan eränkäyntiä ja poronhoitoa vanhoilla nautinta-alueillaan.

Rovaniemellä 28. helmikuuta 1971.

Moottorikelkka, huomispäivän ongelmavempele

Saamelaiset pronkasvattajat ja retkeilijät (=tosi retkeilijät) ovat eräässä asiassa vahvasti samassa laivassa, nimittäin suhtautumisessa moottorikelkkailijoihin. Monet kämpät ovat täynnä näitä usein äänekkäästi käyttäytyviä moottorikelkkailijoita ja retkeilijän väsyneenä kämpälle tultuaan on saanut heitä opastuksen painua seuraavalle kämpälle suksineen ellei juuri kerrassaan helvettiin ole käsketty, niin kuin tapahtui viime talvena Porojärvellä. Paljon on puhuttu erämaiden kirjoittamattomista laeista, mutta puhumiseksi ne nyt jäävät tästä pitäen. Tilalle on saatava kirjoitettuja lakeja ja ankaranpuoleisia sellaisia. Siitä alamme olla saamelaisten kanssa yhtä mieltä.

Saamelaisten poronpaimentajien huoli on se, että moottorikelkkailija, joka ei tunne porojen käyttäytymistä, pelottelee ne niin, että siitä on haittaa vasomiselle.

Metsähallitus suunnittelee moottorikelkan käytön rajoituksia mm. kansallispuistoissa. Puhetta on ollut myös erityisten moottorikelkkareittien vetämisestä. Onhan moottorikelkka sentään vallankumouksellinen kulkuneuvo Lapin lumiaavikoilla. Sen käyttö hyödylliseen tarkoitukseen on aivan eri asia kuin se moottorihurjastelu, joka on muodostunut kairoilla häiriöksi.

Mikäli lakeja tästä asiasta säädetään, tuntuu, että olemme aika lailla yksimielisiä siitä, että moottorikelkkailijan yöpymistä kämpillä on syytä rajoittaa. Ei ole mitään mieltä siinä, että kelkkailijat tulevat makailemaan parin tunnin kelkkamatkan takana olevalle kämpälle ja hiihtäjät saavat jäädä lumille.

LIMPPUMOOTTORI

Hammasjärven yösoutu kesällä-71

Väsynyt uni herätettiin Repo-Aslakin sängystä.

Saunaan sanoivat sanat Senja-emännän äänellä.

Heräsi torkku saunassa. Selkesi silmät näkemään illan värit järvellä. Sinipunaisen sävyt tunturissa. Jouduttiin vihdoin veneeseen. Siihen yhdeksän miehen kantamaan, päivällä hakemaamme. Heilautettiin kättä. Jo vain, on nyt teidän hyvä mennä, sanoivat vanhukset (Vuorhavaaraan). Laineet juuri ja juuri liikuttivat veden pintaa. Polttiaisparvi seurasi vielä kotvan mukana. Ilta oli lämmin. Rupateltiin. Varovasti heiteltiin sanoja. — Kuuluu, sanottiin.

Kaksi tuhdolla souti. Vuoroteltiin välillä. Yksi piti perää. Veden vana piirtyi pohjoisesta etelään.

Sopulit kirjavat samoojat uivat lännestä itään. Tuli mutkia pienten uimareiden matkaan. Ilta hämärtyi, sini syveni. Vaihdettiin soutajia. Mitattiin kilometrejä. Tunturi tuli lähemmäs. Taivas ruskotti. Järvi loppui.

Tuli hopeinen serpentiininauha vastaan. Istui suopöllö äänetönnä kelossa. Lehahti sorsapoikue lentoon. Laskeutuivat tummaan veteen, taivaan hopeapilvien syliin. Outo oli yön taika. Suo ruskeana soljui ohitsemme. Metsä hiljaa katsoi menoamme. Aittajärvenpää häämötti.

— Sata metriä tuosta panette veneen, oli Aslakin sormi piirtänyt karttaan. Piste lähestyi, suureni. Vene vedettiin maalle, pantiin tuhdolle lappu, jotta ei saa ottaa. Repo-Aslak hakee tämän aamulla.

Rinkka selkään (Menihän se vielä). Käveltiin hämärässä joen tievaa kahden kämpän ohi kolmannelle. Siinä pönkä ovella. Asetuttiin asennolle. Rouskutettiin hetki unista leipää. Huomisena päivänä kallistuttiin laverille. Väsynyt uni jatkui 13 kilometrin päässä aamuun aurinkoiseen . . .

"SIRI"

Dipl.ins. Osmo Niemelä:

Pohjois-Suomen matkailukartat

Maanmittaushallitus valmistaa matkailutarkoituksiin monenlaisia karttoja. Maanmittaushallituksen kartanmyynnissä ja karttojen jälleenmyyjillä myytävänä olevat matkailukartat on lähinnä tarkoitettu matkojen yksityiskohtaiseen suunnitteluun ja toteuttamiseen. Tämän lisäksi maanmittaushallitus on valmistanut tilauksesta pienimittakaavaisempia matkailuesitteitä, joiden tarkoituksena on lähinnä toimia matkailupalvelusten hakukarttoina.

Maanmittaushallitus pyrkii palvelemaan matkailijoita ja matkailuyrittäjiä mahdollisimman ajan tasalla olevin kartoin. Vuodesta 1963 lähtien on koko tiekartasto täysin uusittu ja useista lehdistä on jo valmistettu toinen, useista jopa kolmaskin ajan tasalle saatettu painos. Hyvä ja ajan tasalla oleva tiekartasto onkin ensiarvoisen tärkeä matkailuopas.

Maastokartat

Nykyaikainen maastokartta on topografinen kartta, jossa korkeuskäyrien avulla kuvataan myös maanpinnan muodot. Maastokarttojen tiedot hankitaan ilmakuvauksen ja maastotyön perusteella. Suurimittakaavaisin Pohjois-Suomen maastokartoista on topografinen kartta 1:20 000. Se on kolmivärinen, pohjakuviot ja nimistö ovat mustat, vesistöt siniset sekä tiestö ja korkeuskäyrät ruskeat. Korkeuskäyrät on karoitettu kymmenen metrin (osittain 5 m:n) pystyvälein. Normaalikokoinen karttalehti käsittää 10 km x 10 km:n suuruisen alueen. Eräistä Pohjois-Suomen tärkeimmistä alueista on valmistettu peruskarttaa 1:20 000.

Topografista karttaa 1:100 000 julkaistaan 1:20 000-kaavaisten karttojen valmistumisen mukaan. Kukin karttalehti käsittää normaalitapauksessa 12 1:20 000-kartan lehteä. Topografinen kartta 1: 100 000 soveltuu hyvin retkeily- ja ulkoilukäyttöön sekä suurikaavaiseksi tiekartaksi. Uusimmat lehdet ovat saatavissa myös tiekarttojen kokoon taitettuina.

Taloudellista0 karttaa 1:100 000 on satavana suuresta osasta Pohjois-Suomea. Sen pohjana on käytetty eri-ikäistä ja erilaatuista maanmittaustoimitusten yhteydessä syntynyttä kartta-aineistoa. Kartassa ei ole kuvattu maanpinnan muotoja.

Yleiskartta 1:400 000 käsittää yhteensä 31 karttalehteä. Yleiskartan piirroksista on julkaistu yleiskartan neljänneksittäin 1:200 000-mittakaavainen kartta, yleiskartan suurennos.

Matkailukartat

Matkailukartoista ovat tärkeimmät tiekartat. Maanmittaushallituksen tiekarttasarjaan kuuluu monia erimittakaavaisia karttoja, koska kaikkien tarpeiden tyydyttäminen ei ole yhdellä kartalla mahdollista. Seuraavassa käsitellään maanmittaushallituksen julkaisemia tie- ja matkailukarttoja sekä niiden uusien painoksien ilmestymistä.

Maanmittaushallituksen tiekarttasarjan suurimittakaavaisin ja yksityiskohtaisin tiekartta on 13-lehtinen Suomen tiekartta. Sen karttalehdet 1—11 on Oulun korkeudelle asti julkaistu 1:200 000-mittakaavaan sekä Pohjois-Suomen lehdet 12 ja 13 1:400 000-mittakaavaan. Ajan tasalle saatetut painokset ilmestyvät 2—3 vuoden väliajoin. Suomen tiekartan tämän hetkiset painokset ovat vuosilta 1970/3, 5, 6, 10, 12 ja 13, 1969/1, 2 ja 4, 1968/9 ja 11, 1967/8 ja 1966/7. Kevätkaudella 1971 ilmestyvät ajan tasalle saatetut painokset karttalehdistä 2, 4, 7 ja 8. Suomen tiekartan vähittäisohjehinta on à 7 markkaa.

Suomen tiekartassa on pyritty kuvaamaan mahdollisimman yksityiskohtaisesti matkailua koskevat tiedot. Erikoismerkein on kuvattu mm. matkailuneuvontatoimistot ja museot, erityiset nähtävyydet ja kauniit näköalat, luonnonsuojelualueet ja -muistomerkit, hotellit, matkailuhotellit, matkailumajat, retkeily- ja ulkoilumajat, motellit, vartioidut ja vartioimattomat leirintäalueet, ulkoilureitit, hiihtohissit, autiomajat, urheilulaitokset ja urheilukalastuspaikat.

Suomen tiekartan lehdistä 10, 12 ja 13 on saatavana erikoispainos "Metsähallituksen metsät", jossa on kuvattu erikoismerkein metsähallituksen metsien sijainti ja erikoiskohteet.

Autoilijan tiekartta-matkailukartta 1:750 000 on joka kevät ilmestyvä kaksiosainen tiekartta. Karttalehti Etelä-Suomi ulottuu Oulun korkeudelle. Se ja Pohjois-Suomen karttalehti peittävät osittain toisiaan. Autoilijan tiekartan vähittäisohjehinta on à 7 markkaa.

Autoilijan tiekarttaa suunniteltaessa on pyritty aikaansaamaan sekä automatkailua että muutakin matkailua mahdollisimman monipuolisesti palveleva tiekartta. Sen erikoisuus on, että uudet nykyaikaiset tiet tulevat kartasta korostuneesti esille. Teiden päällysteistä on kesto- ja kevyt päällyste osoitettu punaisella, öljysora harmaalla ja sora ruskealla värillä. Kartta soveltuu täten erittäin hyvin lomamatkojen suunnitteluun.

Maanteiden yleiskartta, Suomi 1:1,5 milj. ilmestyy joka kevät täydennettynä uusintapainoksena. Siitäkin ilmenevät teiden päällystetiedot. Kartan kääntöpuolella on lähes kaikkien kaupunkien ja kauppaloiden pienoiskartat. Maanteiden yleiskartan vähittäisohjehinta on 4 markkaa.

Pikku tiekartta, Suomi 1:1,5 milj. on sopivaan taskukokoon taitettu 16-sivuinen muovikantinen kirjanen. Pikku tiekartta, jonka vähittäisohjehinta on 4 markkaa, sopii aistikkaan ulkoasunsa ansiosta esim. lahjakartaksi. Sen painos on vuodelta 1969.

Pohjoiskalottikartta 1:1 milj., joka käsittää Suomen, Ruotsin ja Norjan pohjoiset alueet, on Pohjois-Skandinaviaan matkansa suuntaavien erikoisopas. Sen painos on vuodelta 1969 ja vähittäisohjehinta 6 markkaa.

Pohjois-Suomen ulkoilukartat

Pohjois-Suomen alueelta on julkaistu 1:50 000-mittakaavaiset ulkoilukartat Halti — Kilpisjärvi, Hetta — Outtakka, Pallas — Keimiö, Ylläs — Levi, Lemmenjoki, Inari — Menesjärvi, Kaunispää — Kopsusjärvi, Sokosti — Suomujoki ja Rukatunturi sekä 1:25 000-mittakaavaiset Pyhätunturin ja Rovaniemen ulkoilukartat. Niiden vähittäisohjehinta on à 6 markkaa.

Ulkoilukartat ovat topografisia karttoja, joissa on maastotietojen lisäksi kuvattu mm. lomakylät, matkailu- ja retkeilymajat, autiotuvat, keittokatokset ja tulentekopaikat, leirintäalueet, urheilukalastuspaikat ja erityiset nähtävyydet sekä kävely- ja hiihtoreitit välimatkoineen.

Pohjois-Suomen suosituimmat retkeilyalueet ovat ulkoilukarttojen ansiosta entistä monipuolisemmin ja myös turvallisemmin retkeilijöiden käytettävissä. Kartat toimivat mitä parhaimpina oppaina vaellettaessa tuntemattomilla seuduilla, ne vapauttavat kulkijan totutuista reiteistä ja estävät eksymisen.

Maanmittaushallitus toivoo, että matkailijat voisivat erilaisten ajan tasalla olevien karttojen ansiosta tutustua entistä helpommin omaan maahamme. Tie- ja matkailukarttamme kestävät joka suhteessa vertailun ulkomaisiin matkailukarttoihin. Maanmittaushallitus ottaa mielellään vastaan kaikki karttojen parantamista koskevat huomautukset, jotta kartat saataisiin yhä paremmin tyydyttämään matkailijoita.

"Kuakten kuulumisia"

Me kuoktelaiset olemme saaneet olla kuluneen talven aikana mukana jopa sellaisissa "touhuissa" joissa on ollut "suuren urheilujuhlan tuntua"!

— Syksyllä Impivaaran juoksussa oli ryhmä kerholaisia toimitsijoina sekä lähtöpaikalla että myös maalissa — jopa ajanottajina!

— Maaliskuun 7. päivänä järjestetyssä Monnin-hiihdossa olimme mukana osa hiihtäen laturetken ja osa toimitsijoina.

— Laskiaisillaksi laadittiin kaupungin nuorisotalon luistinradalle ja kelkkamäkeen kilpailuja lapsille, yleisömenestys oli hyvä!

— Helmikuussa järjestettiin kerhon toimesta hiihtoretki Jokelaan Nykiön majalle. Huolimatta huonosta säästä — räntäsade ja kova tuuli — oli osanottajia kohtalaisen runsaasti.

Kevään aikana on meillä ohjelmassa mäenlaskun tekniikkakurssin järjestäminen ennen lapinretkelle lähtöä. Kursseille toivotamme tervetulleiksi kaikki asiasta kiinnostuneet paikkakunnaltamme.

Viime syksynä lopulta yllättäen tullut "esitalvi" keskeytti suunnistustouhut ennen aikojaan. Tammikuussa puheenjohtajamme oli "ottamassa oppia" mm. rypälesuunnistuksessa latuneuvojien neuvottelupäivillä. Tämä suunnistustapa on ohjelmassamme uutena, kun lumien sulettua päästään maastoon.

Kevään suunnitelmissa on mm eräpolku johon toivotaan myös paikkakunnan nuoren väen osallistuvan Polun varrelle osanottajien suoritettaviksi laaditaan pikkutehtäviä jotka lisäävät luonnontuntemusta ja tekevät osallistumisen mielenkiintoiseksi.

Lähiviikkojen aikana monen kerholaisen matka suuntautuu Lappiin, jotkut hiihtelemään Susikyrön maisemiin toiset omille mielipaikoilleen ja muutamat ehkä vaelluksille, — niin että mukana ollaan! K. H.

Tunturilatur.y.

☐ **Johtokunta**
puheenjohtaja Bjarne Lampén, varapuheenjohtaja Antero Tarvainen.
Jäsenet: Toivo Harjanne, Hannu Hiltunen, Sirkka Laakso, Tapani Piirainen, Yrjö Suuniittu ja Olli Virtanen.

Sihteeri: Leena Heinonen, Limingantie 40 A 2; 00550 Helsinki 55; puh. 794 198.
Kortistonhoitaja: Anneli Peltonen, Alkutie 27; 00660 Helsinki 66; puh. 749 263.
Juhlavuositoimikunnan sihteeri: Eija Tarvainen, Haagan Urheilutie 13 A 22; 00320 Helsinki 32 puh. 573 775.

☐ **Jäsenlehti Tunturilatu**
Toimittaja Erkki Wiksten, Yläkiventie 5 K 187; 00920 Helsinki 92; puh. 335 878.

☐ **Naistoimikunta**
Kokoonkutsujana Kirsti Päivärinta, Pietarinkatu 19, 00140 Helsinki 14; puh. 631 531.

☐ **Susikyrö — tunturimaja os. Raattama, Ylikyrö**
Susikyrön rakennuspäällikkö: Pekka Huttunen, Joukontie 27, Pieksämäki.
Susikyrön isäntä: Ossi Issakainen, Muonio.

☐ **Susivaliokunta**
Puheenjohtaja Aarno Wäänänen.
Sihteeri: Eila Wäänänen.
Jäsenet: Toivo Harjanne, Kauno Laine ja Tuure Saarinen.

☐ **Tunturikerhot:**
Kuokte (2) Hyvinkää
Puheenjohtaja Pekka Järvinen, sihteeri Kaisa Hyvönen, kaup. vanhainkoti, Hyvinkää.

☐ **Kolbma (3) Tampere**
Puheenjohtaja Yrjö Suuniittu, sihteeri Väinö Martikainen, Tesomajärvenkatu 8 B 9, 33310 Tampere 31.

☐ **Njellä (4) Pieksämäki — Mikkeli**
Puheenjohtaja Pekka Huttunen, sihteeri Eila Hämäläinen, Nuijamiestenkatu 24 B 10, Mikkeli.

☐ **Vihtta (5) Vaasa**
Puheenjohtaja: Aare Orhanen.
Sihteeri Paavo Finnilä, Malmönkatu 17, Vaasa.

☐ **Kuhtta (6) Helsinki (Vartiokylä)**
Puheenjohtaja Alpo Mäntynen, sihteeri Tuija Tukia, Klaavuntie 7 G; 00910 Helsinki 91; puh. 334 075.

Helsinki 1971, Paasipaino

Veli Sunila:

AKKA yksinäinen

☐ AKASSA on jotain erikoisen kiehtovaa ja Pohjolan muista suurtuntureista poikkeavaa. Yksinäisenä laajojen järvien ja laaksojen keskeltä se kohoaa mahtavana esteettä näkyviin. Juuri yksinäinen sijainti antaa sille tiettyä majesteetillisuutta. Sen noin 1.500 ha:n suuruinen massiivi monine terävine huippuineen näkyy joka ilmansuunnasta pitkien taipaleitten takaa.

Kevättalvella 1966 seisoimme kahden matkakumppanini Anteron kanssa Rapattjärron 1.695 metrin korkuisella huipulla. Se on Stora Sjöfalletin alueen ja koko Pohjois-Ruotsin parhaita näköalapaikkoja. Olimme silloin tunturissa matkamme viimeistä päivää. Akka oli meistä lounaassa linnuntietä noin 40 kilometrin päässä kylpien kuulaassa huhtikuun auringossa. Katseltuamme aikamme Akan mahtavuutta heristi Antero kyhmyistä nyrkkiään ja julisti: "Akka perkules, mie tuun vielä siun päälles. Koska tuun ei tiiä, mutta mie tuun."

☐ LIEKÖ AKKA PAHASTUNUT moisesta puheesta, sillä hevillä emme huipulle päässeet. Teimme seuraavana vuonna retken yksinomaan Akalla käynti tavoitteenamme. Kolme päivää hyörimme sen helmoissa kovasti yrittäen. Pääsimme kerran jo noin 1.800 metrin korkeuteen, kunnes tuntui siltä, ettei ihminen voisi siellä elää ja alas oli palattava. Akalla onkin kaksi ikävää piirrettä, jotka osittain johtunevat sen yksinäisestä sijainnista. Kauniillakin ilmalla se kantaa harteillaan paksua pilvimassaa, ja sanonta, "huipulla tuulee", pitää sen suhteen paikkansa liiankin hyvin.

Kävimme jälleen eräänä kevättalvena vilkaisemassa, mutta nousuun varaamamme aika kului Akkastuganin laverilla ankaran myrskyn ujeltaessa nurkissa.

Sitten vihdoin viime keväänä Akka antautui.

☐ AKKA SIJAITSEE Stora Sjöfalletin ja Sarekin kansallispuistojen rajalla. Lähinnä sen voi katsoa liittyvän Sarekin mahtavaan tunturialueeseen jonkinlaisena pohjoisena erillisenä etuvartiona. Akka on noin 40 kilometrin päässä Ruotsin ja Norjan rajasta suunnilleen Yllästunturin leveysasteilla. Se sijaitsee Akkajauren etelärannalla. Akkajaure on Norrlandin pisimmän vesistön läntinen osa. Se jatkuu itään myös Suorvajauren-nimisenä ja Stora Sjöfalletin erään Pohjolan kauneimman entisen putouksen ja nykyisen voimalaitospadon toisella puolella saa nimekseen Stora Lulevatten. Koko järvirivi on noin 150 kilometrin pituinen. Sen vedet laskevat Stora Luleälveniä pitkin Luulajan kohdalla Perämereen.

☐ AKKA KOOSTUU noin tusinasta kuin seppeleenä kiertäviä huippuja. Näiden väliin jää useita mahtavia jäätiköitä, jotka tosin talvella ovat enimmäkseen lumen peitossa. Korkein huippu Stortoppen kohoaa 2.013 metriin ja seuraava Borgtoppen 1.965 metriin. Korkeusero laaksosta huipulle on noin 1.500 metriä.

Lähin autiomaja on Akkastugan Akan länsipuolella. Autotien lähimmästä päätteestä Suorvasta on Akalle aikovan syytä ensin hiihtää noin 10 kilometrin päässä Akkajauren pohjoisrannalla sijaitsevaan Vakkatavaren autiomajaan. Sieltä kertyy Akkastuganiin noin 40 kilometrin jäähiihtoa. Varsinkin huonon sään sattuessa on syytä seurailla lappalaisten merkittyä venttiiliporopolkua järvellä, sillä siellä on pari ainaista laajaa sulaa.

Kun katsoo Akkastuganin portailta kohti Akkaa on suoraan edessä kuru, jossa virtaa Storbäcken-niminen joki. Tätä kurua on hyvä nousta kahden reunimmaisen huipun väliin. Pohjoispuolelle jää Apriltoppen ja eteläpuolelle Majtoppen. Lumiolosuhteet täällä tietysti vaihtelevat. Me jouduimme jättämään sukset kohta päästyämme irti omenapuista ja tekemään osan matkaa tallustaen ja sauvoilla autellen.

☐ SIIRRYIMME noustessamme lähemmäksi Apriltoppenin rinnettä ja tulimme täten Hylljökelnnimisen Akan suurimman jäätikön reunaan, josta jatkoimme nousua Stortoppenin ja Borgtoppenin väliseen satulaan. Tutkimme kyllä mahdollisuutta lähteä nousemaan suoraan Hylljökelniltä Stortoppenille, mutta jouduimme päättlemään edessämme olevan mahtavan kantin liian jyrkäksi. Satulasta alkanut viimeinen nousu oli sekin jyrkkä eikä olisi toteutunut kuin kauniissa säässä. Välillä joutuu jyrkkää rinnettä nelinkontin noustessaan paikkoihin, joissa rinne etelään putoaa pystysuoraan satoja metrejä.

Näkymä Stortoppenin huipulta on kauniilla ilmalla mahtava. Horisontin peittävät mahtavat tunturit. Varsinkin Sarekin karmaisevan karun alueen vaikutelma täältä katsoen on jylhä.

Elleivät olosuhteet ole erinomaiset, on Akalle nousu enemmän vuoristokiipeilijän kuin tunturihiihtäjän puuhaa. Kaikenlaisen tekniikan puutteessa olen nelinkontin sydän kurkussa jyrkkää rinnettä noustessani ensimmäiseksi ajatellut, miten kummassa täältä pääsee alas. Aina se on kuitenkin helpompaa, kuin on luullut. Jalka uppoaa lumeen alas laskiessa, joten lasku muistuttaa usein jyrkkien rappusten käyttöä. Sileän pehmeälumisen rinteen laskimme kilometrisenä pyllymäkenä.

☐ AKAN PÄÄLLE YRITTÄMISEN voi yhdistää pitempään reittiin monellakin tavalla. Akkastuganista voi jatkaa matkaansa etelään, jolloin seuraava autiomaja on Kisurisstugan. Sieltä pääsee muutamassa päivässä hyvien majojen kautta autiotielle Kvikkjokkiin. Tällöin tulee Sarekin koko alue kierretyksi. Akkastuganista pohjoiseen on pitkähkö, mutta muuten mukava päivämatka Sitasjaureen, josta on hyvä autiomajayhteys itään Kebnekaisen tuntumaan.

Peitelläänpä jälkemme!

☐ Olen nyt kulkenut kahdesti yksin Saariselällä ja viettänyt erinäisiä aikoja eri puolilla Lappia peittämällä sammaleen peittoon tai kivenkoloihin hyljättyjä karamellipapereita, kelmun suojaamia alati säilyviä savukerasioita, säilykepurkkeja, hujan hajan jätettyjä jätteitä — ja kaiken huippu oli mielestäni muuan porukka, jota seurailin Harrihaaraa pitkin. Jokaisella asunto- tai nuotiopaikalla oli tienoo muuten hyvin siivottu, mutta jo kauas paistoi 4 kpl lumivalkeita käsipyyhkeitä joka siunaaman paikalla! En ymmärrä, miksi niitä ei ollut voitu polttaa!

Ja henkilö, joka uhrasi niin paljon aikaa kovertamalla terävin "goottilaisin" kirjaimin viittaan sanan "Ähkimö" sekä Outa-Suivakon kämpällä että Luxus Kopsus-kämpän luona olisi saanut uhrata tuon ajan kaivamalla kunnon kuopan riu'un alle! Jo vuoden 1967 retkeltä olin ajatellut kirjoittaa metsähallitukselle kiukkuisen — ei, vaan asiallisen — kirjeen, jossa olisin huomauttanut samasta seikasta uusien, vasta rakennettujen loistokämppien käymälöiden yhteydessä. Kun kerran oli tehty uudet hienot rakennukset, olisi niihin pitänyt saranoiden varaan kiinnittää takaluukut. Se oli kuitenkin jäänyt tekemättä ja kunnon kuoppa kaivamatta, ja niin metsän eläimet levittelivät paperit yms. pitkin maastoa. Kulkijat olivat sitäpaitsi yksimielisesti hyväksyneet käymälän taustan eräänlaiseksi kuopattomaksi tunkioksi, joka pursusi jätteitä, purkkeja, ruoanjätteitä jne. Jos minulla olisi ollut lapio, olisin kiukuissani ryhtynyt kaivuutöihin, mutta käsin tai puukolla se ei oikein sujunut! Hyvän poikkeuksen muodosti Luirojärvelle v. 1962 rakennettu Kuuselan kämppä, jonka riu'un alus oli varustettu kunnon kuopalla, samoin kaatopaikka. En tänä vuonna käynyt yhdellekään uudella kämpällä, niin etten tiedä, onko tuo haitta jo korjattu.

☐ KUN TULIN LUULAMMIN KÄMPÄLLE v. 1967, oli kaikki hakkuujätteet jätetty pitkin maastoa. Samana iltana sinne saapui kolme vaeltajanaista, ja teimme aikamoisen talkootyön kootessamme lastut poltettaviksi. He kertoivat tehneensä suursiivouksen sekä Rumakurun uudessa että vanhassa kämpässä ja niiden ympäristössä.

Olen monasti ajatellut, että jos jokainen tuhansista kulkijoista vaivautuisi kumartumaan tai kumartumatta potkimaan roskan sammaleen suojaan, olisi tilanne autettu melko pitkälle.

☐ PALLAS-OUNAKSEN KANSALLISPUISTO tarjoaa toisenlaisen näyttämön: Sekä Nammalkurun että Sioskurun kämpille oli jo vajaassa vuodessa kertynyt valtava pullovalikoima. En ymmärrä, miksi ihmiset kanniskelevat virvoitusjuomia pitkin maastoa kilometrikaupalla. "Miestä väkevämmän" jonkinlaisena kylmän ilman lämmittimenä tai muuten tunnelman tiivistäjänä ymmärtää, sillä kyseessä on tosi ökymentti, mutta limonaati... Ja jos jaksaa pullon kantaa maastoon, jaksaa sen kyllä kuljettaa lähimpään kivenkoloon, luulisin. Sillä kiviä ja niiden koloja löytää totisesti tunturista aivan tarpeeksi.

Tein suursiivouksen matkalla valtatie-Kopsusjärvi 1—2. 8. 1970. Kun palasin jalkavaivaisena samaa reittiä 16.—17. 8., oli maasto kuin ei olisi mitään tehty. Olin siksi huonossa kunnossa, etten enää uhrannut jo pitkälle venytettyjä voimiani siivoustyöhön kuin yöasentoni yhteydessä.

☐ SIIS KUNNON ELI ARVON VAELTAJAT, olittepa latujärjestöjen jäseniä tai muuten vain reippailijoita! Laskisin sydämellenne sinänsä pienen toivomuksen: Siivotkaa jälkenne! Muistakaa kulkijan kultaista käskyä: Jättäkää kämppä samaan kuntoon, missä toivotte sen tapaavanne sinne seuraavan kerran saapuessanne! Saman laajentaisin koskemaan maastoakin, oli se sitten kämpän lähettyvillä tai jollakin traktoritiellä Suomulta Harrihaaralle tai selvässä tunturissa. Yksi pääskynen = allekirjoittanut ei tee kesää, mutta muutama sata kulkijaa kylläkin, jos vain viitteliäisyyttä riittää!

M.K.

KIRJE SAAME...

(Jatkoa 1. sivulta)

ja vuosijäsenet sekä seuraan liittyneet rekisteröidyt yhdistykset seuran vuosikokouksen määräämän jäsenmaksun, joka nyt edellisten kohdalla on 10 mk ja jälkimmäisten kohdalla 30 mk. Arvattavasti ensi vuosikokous tekee muutoksen sääntöihin, niin että lahjoittaja- ja vakinaisten jäsenmaksu nousee. Liittyminen tapahtuu suorittamalla jäsenmaksu seuran postisiirtotilille 4277 54—1. Tahtonette merkitä tilillepanokorttiin myös arvonimenne, jotta seuran kirjeet voitaisiin osoittaa asianmukaisesti.

Seura järjestää vuosittain muutamia yleisötilaisuuksia, joihin lähetetään kutsu Helsingissä ja lähiympäristössä asuville jäsenille ja joista ilmoitetaan helsinkiläisissä lehdissä. Seuran kaikki jäsenet saavat kutsun vuosikokoukseen ja myöhemmin toimintakertomuksen, josta voi seurata saamelaiskysymyksen kehittymistä sekä meillä että naapurimaissamme, sillä siinä selostetaan myös tämän alan pohjoismaista yhteistyötä, jossa seura on tiiviisti mukana. Yhteistyö on johtanut Pohjoismaiden saamelaisneuvoston perustamiseen 1956. V:sta 1965 toimii myös Suomen, Norjan ja Ruotsin hallitusten asettama Saamelais- ja poronhoitoasiain pohjoismainen yhteistyöelin, joten on toiveita kehityksen nopeutumisesta tällä alalla.

Lapin Sivistysseuran puolesta

Erkki Itkonen puheenjohtaja — **K. Nickul** sihteeri

KARTTA oppaaksi tunturiin

Lapin ulkoilukartta 1:50 000
Ylläs—Levi, Pallas—Kemiö, Hetta—Outtakka, Halti—Kilpisjärvi, Lemmenjoki, Inari—Menesjärvi, Kaunispää—Kopsusjärvi, Sokosti-Suomujoki ja Rukatunturi—Oulanka.

1:25 000
Pyhätunturi ja Rovaniemi. Peruskarttoja ja topografisia karttoja 1:20 000 ja 1:100 000 suuresta osasta Lappia.

Suomen tiekartta
lehdet 12 ja 13 1:400 000, nykyaikainen matkailukartta.

Metsähallituksen metsät
Erikoispainos, Suomen tiekartan lehdet 12 ja 13 1:400 000.

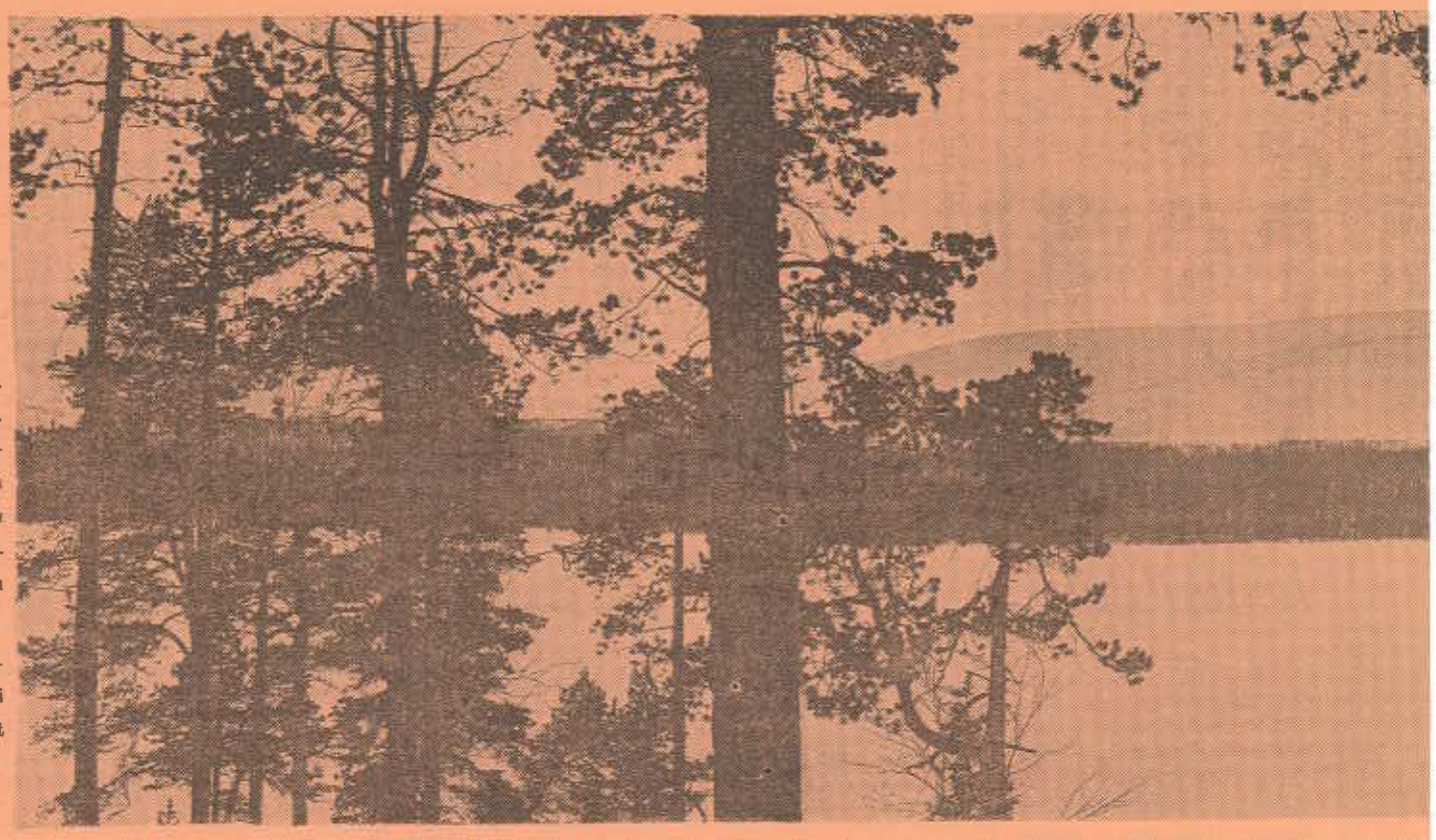
MAANMITTAUSHALLITUKSEN KARTANMYYNTI
Et. Esplanadik. 10, Hki 13
Puh. 15 811/vaihde
Jälleenmyyjinä kirjakaupat

Ikävää jälkeä

Vuotsossa Kopsausjärven tienristeyksen kohdalla on ajettu neljän poron yli. Mainittakoon, että paikalla ja muuallakin teiden varsilla on poroa kuvaavat liikennemerkit, joten autolla liikkuvien on syytä huomioida ne omaksi ja porojen onneksi.

Tunturilatulainen! Älä sinä ainakaan kaada lapinmiehen viljaa huolimattomuuden vuoksi.

Susikyrön kuulumiset

Susikyrössä järjestetään 3. 4.—13. 4. susiviikko. Ilmoittautuneita on kertynyt 25 eli täysi miehitys. Kukin viikkolainen huoltaa itsensä. Perillä hiihdellään ja tutustutaan toinen toisiinsa, maisemiin ja niillä vastaan tuleviin ihmisiin. Pekka Huttunen Pieksämäeltä on vetäjänä. Suurin joukko viikkolaisissa onkin pieksämäkeläisiä ja toiseksi suurin joukko helsinkiläisiä.

Susikyröstä on tullut suosittu paikka. Viime vuonna kävijämäärä kohosi huomattavasti. Paljon kävi pelkällä pistäytymisellä ohikulkiessaan ja ihastuivat tietenkin.

Tunturisudet ja susiksi aikovat

Tervetuloa Suomenlahden ulkosaaristoon.

Karhulan tunturisusikerho, alkaessaan toisen toimintavuotensa teki päätöksen kutsua kaikkia maan susia yhteisiin ulvojaisiin. Kokoontumispaikaksi olemme valinneet uloimpaan saaristoon kuuluvan Ulkotammion saaren.

Uskomme että siellä suuren meren äärellä tavoitamme jotain sitä aitoa luonnon tunnelmaa, johon olemme Lapissa tottuneet. Pyrimme ohjelmallamme viihdyttämään teitä. Edelleen siellähän on mainio tilaisuus neuvotella ja keskustella yhteiseen harrastukseen liittyvistä asioista. Ennen kaikkea vahvistaa näitä SUSIMAISIA suhteitamme. Kesäkuun 12. päivänä klo 14.00 kun saavutte teltan ja eväitten kanssa Karhulaan A. Ahlströmmin puuhiomon rantaan siintä varaamamme moottorit suorittavat kuljetukset. Paluu samaan laituriin sunnuntaina klo 19.00 Matkan hinnaksi tulee noin 7—8 mk.

Sitovat ennakkoilmoitukset pyytäisimme 1. 6. -71 mennessä kerhomme sihteerille.

Os Iiris Mattila Kotka 41 Sutela.

Puh. työhön 952 63 100/731 kotiin 952 21 979.

Tervetuloa Karhulaan.

KARHULAN TUNTURISUSIKERHO

Njellän kuulumisia

□ KULUNUT VUOSI oli kerhomme ensimmäinen. Tammikuussa ohitimme vauvaiän, työn merkeissä. Kerran kuukaudessa tapahtuvat kokoontumiset näyttävät riittävän edelleenkin. Kerhoillat vuorottelevat Pieksämäen—Juvan—Mikkelin kohdalla. Ohjelma on koostunut sauna-, keskustelu- ja diakuvailloista, sekä retkiselostuksista, retkiväline-esityksineen.

*

Ratkiriemullisen pikkujoulun Njellä vietti Pieksän Ladun upouudella majalla, joka on luonnonkauniin Salvasjärven rannalla.

Tavanomaisten ohjelmanumeroitten kohokohdaksi nousi poikien esittämä leikki tontut ja keijut. Näin ufojen aikakaudella ovat keijukaisetkin muuttuneet sitten kansakoulukuusijuhla-aikojen. Näkemisen arvoisia olivat karvajalkaiset keijut lei-seppelin koristettuina nailonhepeneissään.

Joulupukit olivat eksyneet tullessaan Kiteelle, joten tulimme täysin vakuuttuneiksi paikkakunnan vieraanvaraisuudesta. Taisipa seuraavana päivänä monenkin Njelläläisen vatsanahka olla kipeänä — nauramisesta.

*

Helmikuussa Eila ja Petteri Väänänen ilahduttivat meitä filmeillään. Heidän filmiensä lisäksi näimme Yki Pitkäsen kuvaaman Kultalan siltatalkoofilmin. Mukana olleina, haikeudella totesimme, oi niitä aikoja.

*

Uusia jäseniä olemme saaneet mukavasti. Nykyinen jäsenmäärä on 56 henkeä ja uusia on tulossa. Erikoisesti iloitsemme mikkeliläisen Jouko Jauhiaisen mukaantulosta. Hänen erilaiset retkivaruste- ja välineideansa ovat olleet testattavina mm. Kiilopään kokeiluleirillä maaliskuun alussa. Toivomme ideoitten hyödyttävän kaikkia Lapinkävijöitä.

*

Lapinkävijöillä ei ole kaamosaikaa, ainakaan meidän kerhomme piirissä. Pitkin syksyä ja alkutalvea on käyty "kairaa kiertämässä". Ennätys lienee Elma Pursiaisella, ennen joulua — jouluna — joulun jälkeen. Susikyrön susiviikkoon osallistutaan, monien mielessä eräretkille tai odoteltaessa kesän talkoomatkoja.

*

Tunturiladun ahjossa on Huttusen Pekalla monta rautaa tulessa. Kolmen vuoden sisällä on hänen monipuolisuutensa tullut näkyvästi esille. Mitään säästämättä on Pekka altis, kun kysymyksessä on yhteinen asia ja sen eteenpäin vieminen.

*

Taivaan Taatto ei erikoisemmin suosinut savolaisten laturetkiä. Pieksämäkeläisillä 28. 2. oli kiusanaan tulipalopakkanen ja mikkeliläisillä, 7. 3. raskas keli lumipyryineen. Lunta meillä on ihan tarpeeksi ja toivottavasti kelejäkin keväthangilla hiihtämiseen.

Schefferuksen Lapponia suomeksi vasta 300 vuotta ilmestymisensä jälkeen

Kukapa olisi voinut ennustaa, että Elsassin pääkaupungissa Strassburgissa vuonna 1621 syntynyt Johannes Scheffe-rus tulisi suorittamaan elämäntyönsä kaukana pohjoisessa, Uppsalan yliopistossa, ja saavuttamaan kuolemattoman nimen ensimmäisenä todellisena Lapin tutkijana. Näin kuitenkin kävi, sillä jo niin nuorena kuin 27-vuotiaana hänestä tuli puhetaidon ja politiikan oppituolin haltija Uppsalan yliopistoon, ja politiikan asiantuntijana hänen huomionsa pian kiintyi pohjoiseen.

□ NUORUKAISEN on täytynyt olla erittäin etevä, sillä hän oli suurten suosiossa, erityisesti valtakunnankansleri Magnus de la Gardien, jolle hän on Lapin teoksensa omistanut kaunein kiitollisuuden sanoin. Vuonna 1671 hän sai valtakunnankanslerilta tehtäväkseen kirjoittaa "lappalaisten tavoista ja elämästä", ja tehtävän eräänä aiheena oli "mitä hyötyä Ruotsin valtakunnalla on heistä sodassa tai muuten, sen luulon poistamiseksi, että lappalaiset muodostaisivat suuren osan Ruotsin armeijaa, jossa kuitenkin lappalainen ja intiaani ovat yhtä harvinaisia". Ulkomainen propaganda Ruotsin suuruuden aikana halusi saattaa aseiden kunnian epäiltäväksi vihjailemalla, että voitot oli saavutettu lappalaisten taikakeinoilla!

Valtakunnankansleri helpotti monin tavoin työtä mm. antamalla määräyksen virkamiehille avustaa Schefferusta työssä. Papiston apu oli korvaamaton. Sitäpaitsi häntä auttoi Upsalan yliopistossa työskentelevä nuori lappalainen, Olaus Matinpoika Sirma, tuleva Enontekiön kappalainen, joka antoi ensi käden tietoja.

□ ON MERKILLISTÄ, että Lapponia ilmestyi vuonna 1674 ja samana vuonna käännettiin englanniksi ja saksaksi, on saanut odottaa suomalaista asuaan miltei 300 vuotta. Kun aikaisemmin oli lappalaisista tietoja haluttaessa saanut käyttää melkein ainoana lähteenä Olaus Magnusta, 1300-luvun tutkijaa, tuli Lapponiasta nyt paras lähdekirja.

Schefferus itse oli tyytymätön teoksensa ulkoasuun, sillä siihen oli jäänyt valtavasti painovirheitä. Kirjapainoteknillisistä syistä se painettiin Frankfurtissa ja oli ymmärrettävää, että vieraalle kielelle latominen tuotti haittaa.

Melkein 300 vuotta sitten elänyt tutkija on täysin nykyaikainen tutkimusmenetelmissään. Hän alkaa kertomalla käsityksistä, joita muinaisajan tutkijoilla oli Lapista, ja lähinnä nimestä Lappi Hän käyttää Lapponia nimitystä, esimerkiksi Johannes Magnus taas Lappia. Hyvin laajat lähdeviitteet on Schefferus saanut kirjaansa. jopa löytänyt niin kaukaisen Lapista kirjoittaneen kuin portugalilaisen Damianus Goësin, joka nimitti lappalaisia pilapeiksi. Jotkut ajattelevat, ettei seudun nimi johdu asukkaista, vaan asukkaiden seudusta. Tornaeus arvelee yhtäläisyyttä suomen loppu sanan kanssa lappalaisten nimen perustaksi, "koska Lapinmaa on äärimmäinen seutu Pohjanlahden rannalla". Mutta lappalaisille itselleen maa on Sabmienladti (Uumajan Lapissa) tai Same-ednam (Tornion Lapissa), mikä tulee sanasta sabmi tai same, jolla nimellä he itse itseään nimittävät. Schefferus arvelee, ettei Lappi ja lappalaiset ole kovinkaan vanha nimitys. Ensimmäinen, joka mainitsee sanat Lapponia tai Lappia, on tanskalainen 1100-luvun historiantutkija Saxo Grammaticus. Hänen jälkeensä löytyy uusi maininta painetusta sanasta vasta Eerik Upsalalaisen kirjasta noin vuodelta 1470, missä luetellaan Suomen maakunnat: Häme, Karjala. Lappia jne.

Jo antiikin ajan Solinus puhuu lappalaisten hiihtotaidosta nimittäen heitä himantopodeiksi, yhdellä jalalla hyppiviksi. Kuitenkin Schefferus arvelee, että tässä on sotkettu suomalaiset ja lappalaiset ja perustelee väitettään laajoilla lähdeviittauksilla.

□JOHANNES MAGNUS kirjoittaa pohjolan kuvauksissaan molemmista Lappioista. Hän tarkoittanee tällä Itä- ja Länsi-Lappia. Toinen jaottelu oli maantieteellinen jako Meri- ja Manner-Lappiin ja kolmas valtakuntien mukainen, kuten Samuel Rheenin teoksessa: "Ruotsin-Lappi jaetaan Kemin, Tornion, Luulajan, Piitimen, Uumajan ja Ångermanlannin lapinmaihin". Nimet on saatu alueiden läpi virtaavista virroista ja muodostavat ne Lapinmaan voutikunnat, joita lopullisesti oli viisi, koska Ångermanlannin ja Uumajan Lapit yhdistettiin.

Voutikunnat jakaantuivat kyläkuntiin, joita Tornion Lapissa oli kahdeksan eli suurin määrä kokonaisluvusta 33. Kylissä taas on jokaisessa useita perheitä, joita sanotaan savuiksi, ja jokaisella savulla on oma nautinta-alueensa. Tämä on lappalaisyhteiskunnan perusta.

Koko jaottelu on peräisin muinaisilta ajoilta, sanoo Schefferus lopputoteamuksessaan. Se ilmenee myös kylien ja savujen nimistä.

Tässä lienee kiinnostava maininta lyhyesti Lapponian seuraavien lukujen otsikot:

Lapin kansan ruumiillisista ja henkisistä ominaisuuksista.

Lapin kansan alkuperästä.

Lappalaisten ensimmäisestä uskonnosta.

Lappalaisten toisesta uskonnosta.

Pakanuuden jätteitä.

Lappalaisten pakanallisista jumalista.

Lappalaisten loitsuista ja noituudesta.

Lappalaisten yhteiskuntaoloista jne.

Jokaisesta luvusta selviää jokin mielenkiintoinen seikka, mm. lain kielestä puhuttaessa. "Oman aikamme kirjailijat katsovat sen olevan sekakieltä, jossa on aineksia eri naapurikansojen kielistä" Tätä ei Schefferus allekirjoita, vaan sanoo, että kyseessä on selvästi suomensukuinen kieli. Väitteensä tueksi hän esittelee joukon eri lapin murresanoja ja niiden yhtäläiset suomalaiset vastineet: sappad saapas, wellja veli jne. On kuitenkin myös paljon sellaisia sanoja, joita ei saa suomenkieleksi millään. Tästä ovat jotkut päätelleet lappalaisilla olleen oman alkukielen, jota lappalaiset puhuivat Lappiin tullessaan, ja yhtäläisyyttä on haettu mm. tataarien kielestä. Schefferus edustaa niin uudenaikaista käsitystä, että hän sanoo osan lappalaisista muuttaneen Lappiin hyvin aikaisin mukanaan sanasto, joka suomensukuisilta heimoilta unohtui muualla, joten siis lapin kielen sanat olisivat lähtöisin kahdesta eri muuttoaallosta, mikä selittänee suuret murre-erot eri puolilla maakuntaa.

□ SCHEFFERUKSEN LAAJA ASTEIKKO ulottuu peittämään lappalaisten kaikkien elämänmuotojen lisäksi myös ne luonnonolot, joissa he joutuvat elämään. Poro ja kotieläimet, lähinnä koira, samoin karhu ja muut villit eläimet saavat asiantuntijan selostuksen, kuten myös puut ja kasvillisuus. Schefferuksen Lapponia on niin tuore ja uudenaikaisesti kirjoitettu, että sitä mielellään suosittelee jokaisen Lapista kiinnostuneen Lapin aiheisen kirjaston peruskirjaksi, kun se nyt vihdoin on saatavissa suomeksi.

Hampaan koloon . . .

● **KEVÄÄN MUISTELUSILTA** on tiistaina 18 pnä toukokuuta klo 19.00 Auratalon kattokerroksen kokoushuoneessa Tukholmankadun ja Topeliuksenkadun kulmassa Helsingissä. Lapin Sivistysseuran edustaja selostaa lapinkieltä. Omat diat ja filmit mukaan.

□

● **YHTEINEN** tilaisuus Lapin Sivistysseuran kanssa pidetään huhtikuun 19 pnä klo 19.00 Metsätalossa Helsingissä. Esillä Lapin Sivistysseuran toiminnan esittely. Antero Tarvainen selostaa dioin Tunturiladun lapinharrastuksesta. Joukolla mukaan.

□

● **HYVINKÄÄLTÄ HELSINKIIN** vaelletaan toukokuun 9 pnä. Retken järjestää Kuokte.

KUKKA-TARU
Mannerheimintie 69 - puh. 41 49 24
KUKKIA, SIDONTAA SEKÄ KAIKKEA ALAAN KUULUVAA

Olostunturille maamme pohjoisin uimahalli

Tämä kuva on otettu Tornionjokilaakson yläpäästä Ruotsin puolelta. Retkeilijäryhmä on lähdössä palaamaan kotikilpisjärville Pältsalta, joka on peninkulman verran Kilpisjärven hotellin ikkunaankin näkyvästä teräväpäisestä Parastindista. Pältsan korkein huippu 1444 on kuvassa näkyvän terävän ja vaikeasti noustavan huipun takana oleva tasainen selänne. Taustalla on Norjan rajalla satakunta metriä Pältsaa korkeampi Moskoogaissi.

● Olosuhturille Muonion kirkonkylän vierelle rakennetaan maamme pohjoisinta uimahallia. Kilpisjärven Retkeilykeskus laajenee ja sinne tulee 2—4 hengen huoneita. Äkäslompolossa, jossa tällä hetkellä lienee noin 1800 matkailijavuodetta, on oikein pitkän tähtäyksen laskelmien mukaan vuosituhantemme loppupäässä olevan erilaisia majoja kerrassaan tuhannen.

Tällaisia tietoja kuuluu Tornionjokilaakson Lapista sen matkailijayhdistyksen toiminnanjohtajan Taisto Väänäsen mukaan.

● Länsi-Lappi on kehittynyt yhä vilkkaammaksi. Viime vuoden tilastot osoittavat, että maamme länsirajan ylitti 1 629 068 matkustajaa ja 496 732 autoa. Tämä tietää sitä, että rauhaisia erämaapolkuja etsivä retkeilijä työnnetään yhä etäämmälle, mutta onpa Lapissa vielä kairaa, jossa ei ole jokapojan polkuja.

Kolbman kuulumisia

KOLBMAN KUULUMISIA

Jälleen elämme kiihkeän odotuksen aikaa. Kaamos on väistynyt ja varjot kovettuvilla hangilla sinertyvät. Tunturit kutsuvat hiihtäjiä ja kokemusrikkaat retket odottavat, mutta vielä on kuitenkin hetkinen aikaa silmätä taaksepäin, menneen vuoden tapahtumiin.

Vuoden alussa alkoi Tunturikerho Kolbman kerhoilloissa uusi, Lapin retkeilyalueita käsittelevä alustusten sarja. Tämä herätti runsaasti kiinnostusta. Niinpä kaikkiaan lähes kaksisataa henkilöä tuli kuuntelemaan kahdeksaa eri retkeilyaluetta käsittelevää selostusta. Jopa joitakin joukkoomme kuulumattomiakin etsiytyi kerhohuoneelle alustusiltoina. Väridiojen, filmien ja karttojen avulla elävöitettyjen selostusten pohjalta virisi joka kerran vilkas keskustelu. Kiinnostuksen innostamina on alustusten sarjaa jatkettu tämän vuoden puolella. Aiheina ovat tällä kertaa eräretken suunnittelu, varusteet, muonitus jne. ja jälleen on keskusteluja käyty ja näin kokemuksia vaihdettu.

Toinen tärkeä toimintamuoto, joka on ollut suosiossa ja jota pyrittiin kuluneena toimintakautenakin laajentamaan, on viikonloppuretkeily. Talvella teimme hiihtoretkiä eri kohteisiin kaupungin ympäristössä. Tammikuun pakkasilla (viime vuonna) lepatti rakovalkea Lumoojan rannalla Teiskossa, mutta muut retket suuntautuivat Tampereen kaupungin ulkoilumajoille. Tänä vuonna rakennamme rakovalkean maaliskuun loppupuolella Kintulammella. Keväällä ja myös syksyllä teimme pitkät retket Kuhmoisiin. Todellinen erämaa siellä jylhine vaaroineen ja kirkkaine päilyvine järvineen otti meidät valtaansa niin, että jälleen on uusi retki suunnitteilla. Virallisiin polkuja laturetkiin Tampereella ja lähiympäristössä osallistuimme vuoden aikana kaikkiaan seitsemään.

Tärkein toimintamuotomme on kuitenkin retkeily Lapissa. Vuoden kohokohdaksi muodostuikin talkoo-eräretki Sudenpesälle. Tämän lisäksi teimme useita muita retkiä eri puolille Lappia, ensimmäiset menivät sinne jo maaliskuulla ja viimeiset jouluna. Lapinkuumeen poltetta olemme yrittäneet lievittää kuvailtoina, jolloin retkien vaiheet on koettu uudelleen. Saadaksemme tunturivaelluksemme mahdollisimman turvallisiksi olemme kiinnittäneet huomiota suunnistustaidon kehittämiseen. Kurssit ja erilaiset harjoitukset ovat olleetkin ohjelmassa joka vuosi. Ensi keväänä käymme läpi myös retkitapaturmien ensiapu- ja hoitoharjoitukset. Kerhomme asiantuntijat kantavat jälleen kortensa yhteiseen kekoon.

Yhteyttä tunturilatulaisiin muuallakin Suomessa olemme koettaneet ylläpitää, vaikka hitaina hämäläisinä emme ole aina päässeetkään liikkeelle kutsun kuuluessa. Susiaisissa olimme kuitenkin mukana ja hauskaa oli. Ensi syksynä tulemme vieläkin suuremmalla joukolla, onhan nyt juhlavuosi.

Jokaiselle tunturisudelle esittäisin pienen kehotuksen, että hankitaanpa susimerkki myös hiihtopuseron (eikä vain anorakin) rintapieleen. On mieltälämmittävää kun latu- tai polkuretkellä tapaa ulkomuodolta tuntemattoman mutta kuitenkin tutun, samanhenkisen tunturisuden, jonka juttusille voi pysähtyä ja jonka kädenpuristus tuo ikään kuin tuulahduksen tuntureilta.

Mutta — jo vain kohottaa, kiirehtikäämme. — YS

Vihttan kuulumisia

□ TUNTURIKERHO VIHTTA Vaasassa täytti 29. 1. 71 ensimmäisen vuotensa. Kovin nuoresta iästään huolimatta on kerhon toiminta ollut pirteää ja jäseniä on liittynyt mukaan runsaasti, niin että tämänhetkinen vahvuutemme on 60. Vaikka kerholla ei olekaan vakinaista kokoontumispaikkaa, on siitä huolimatta, kesäkautta lukuunottamatta, joka kuukausi oltu koolla. Muutamia kokouksia on pidetty Österhankmossa, seurakunnan tilavassa ja viihtyisässä leirikeskuksessa, jonne matkat on tehty "omalla" bussillamme. Samoin on käytössämme ollut Öjbergin hiihtomaja sekä eri laitosten kerhohuoneet.

Maaliskuulla -71 kolme vihttalaista käytti hyväkseen luonnon rakentamaa jäsiltaa ja hiihti Merenkurkun yli Ruotsiin Uumajaan.

Kesällä kerho teki parin päivän matkan Perhoon, jossa tutustuttiin paikkakunnan nähtävyyksiin sekä ennenkaikkea patikoitiin erikoiselle aarnimetsäalueelle. Vaasan ympäristöön on tehty useita päiväretkiä ja helmikuulla 1971 suoritettiin 25 km pituisen VIHTTA-ladun avaus parinkymmenen hengen voimalla. Vihttakerhon tilaisuuksissa ovat keskustelun aiheet luonnollisesti pyörineet Lapin retkien ympärillä ja niihin olemme saaneet tutustua kuvin, kartoin sekä selostuksin.

Olemme harrastaneet myös susivaatimuksiin liittyvää ensiapuharjoittelua samoinkuin kerranneet ja opiskelleet suunnistustaitoja, kaikki kerhon omin ohjaajavoimin. Tarkoituksenamme on kevättalven kuluessa tehdä viikonloppuretki Vaasan ulkosaaristoon, ja kun matkat tehdään hiihtäen, on sokkeloinen saaristomme sopiva harjoituspaikka uusille suunnistajillemme. Saaristossa sijaitsevat kalasaunat tarjoavat myös oivan suojan ateriointiin sekä majoittumiseen. Syksyllä on kerhollamme tarkoitus tehdä yhteinen ruskaretki Lappiin.

Kun useat jäsenistämme vielä kuluvan kevään aikana ovat käyneet Lapin keväisillä hangilla, uskomme saavamme monta uutta tunturisutta tulevan syksyn susiaisiin. — PAAVO FINNILÄ.

SAMOILLEN SAARISELKÄÄ

Lähtöpäivä, sunnuntai, oli erittäin helteinen ja maasto äärimmäisen kuivaa. Klo oli n. 13.30, kun Jari (ensikertalainen) ja minä (Jarin eno) nostimme rinkat "pykälään" Muotkan Majan pihalla. Ylitettyämme ensin Kiilo-ojan, seurasimme puhelinlinjaa luoteeseen n. 1,5 km:n verran, josta poikkesimme Kiilopään koulutuskeskukseen menevälle tielle. Sitä sitten "jutasimme" em. keskukseen. Siellä merkitsin alueen retkeilykarttoihin mahdolliset uudet tai vääriin paikkoihin aiemmin sijoittamieni autiotupien korjatut sijainnit. Lepäilimme vielä hetken, nauttien virvokkeita ja kirjoitellen kortteja etelään jääneille tuttavillemme.

Täältä nousimme kohti Kiilopäätä, jätettyämme ensin rinkat hieman huipun alapuolelle. Laella kipusimme palovartijan torniin, jossa tarkkailimme ympäristöä. Aurinko oli jo laskenut ja tuntui erittäin kolealta, vaikka päivällä oli suorastaan helle.

Palattuamme huipulta, ripustimme rinkat jälleen selkään ja otimme suunnan Luulampea kohden. Tällä osuudella törmäsimme Lapin pikku veitikkaan, sopuliin, joka mennä vilisti pitkin tunturin rinnettä vikeltäen mennessään. Sopuli muistuttaa kooltaan ja väriltään aika tavalla marsua. Se on tavallisesti vaalean ja tumman ruskean juovainen, joskus melkein mustat juovat.

Luulammen kämpässä oli jo ennestään ahdasta (10 vaeltajaa) ja siksi tuumimme hieman, että mihin suuntaan lähtisimme, Rumaankuruun vai Taajostuvalle. Taajostupa voitti ja se olikin onnistunut valinta, sillä saavuttuamme sinne n. klo 24.00, tupa olikin aivan tyhjä kulkijoista. Melko harvinaista näin parhaana sesonkiaikana. Näin oli päättynyt yöpymispaikan etsintä ja ensimmäinen vaelluspäivä Lapin selkosilla onnellisesti.

Seuraavat kaksi päivää vietimme tuvalla. Aika kului mukavasti ruokaa tehden, kalastellen Kulasjoesta, valokuvaillen ja saunomalla ihastuttavassa rantamökissä sateen ropistessa ympärillä.

Maanantaina tupsahtivat ensimmäiset "vieraat" Taajostuvalle ja koko pihamaa täyttyi pian lukuisista teltoista, sillä Imatran rovastikunnan 38-jäseninen leiriporukka tuli Lankojärveltä suuntanaan Kiilopää ja kotiseutu. Tuvassa yöpyi meidän lisäksi kolme muuta vaeltajaa. Kun ei löytynyt sitä tuiki tarpeellista rakennusta, oli turvauduttava "riukuun" ja se vasta olikin melkoinen kokemus.

Tiistaipäivän lähestyessä iltaa, rupesimme jälleen pakkauspuuhiin ja n. klo 18.30 lähdimme itää kohti, seuraten Kulasjoen vartta pitäjien rajalinjalle, jolla on myös poroaita. Tätä rajalinjaa vaelsimme aina siihen asti, jossa se sivuaa Kulasjokea. Tästä paikasta valitsimme kompassilukeman suoraan seuraavaan tavoitteeseemme, Ahvenlampeen, jonka rannalla sijaitsee uusi, viihtyisä autiotupa.

Ensin ylitimme poroaidan ja sitten alkoikin hikinen nousu ylös metsäistä rinnettä Karhupään oikealta puolelta ja vihdoin n. klo 22.00 saimme kiikarin linssiin palasen autiotuvan vaaleata seinää. Suunnistus osui nastaan. Lampi höyrysi jo usvaisena ja pelottavana, mutta tupa otti meidät avosylin vastaan ja ihmeellistä — — — taas typötyhjänä. Kynttilä palamaan, tulta Rapid-hellaan (joka olikin melkoisen työläs homma) ja asetuimme taloksi.

Koska Jari oli ensimmäistä kertaa erävaelluksella, niin pyhitimme jälleen seuraavat kaksi päivää lepopäiviksi. Kulutimme aikaa samalla tavoin kuin Taajostuvallakin, mutta pesimme myös hiukan pyykkiä ja täydensimme majan puuvarastoa. Keksimme myös oivalliset pikku apulaiset aina ikävään tiskaushommaan, nimittäin harvinaisen ahneet pikku tammukat, joita suorastaan vilisi rantavedessä. Sinne vain upoksiin pestävät astiat, niin pian oli ympärillä mahdoton vilske, kun sadat pikku ahmatit jyrsivät ruoan jätteet viimeistä murusta myöten. Siis kelpo tiskausautomaatteja.

Jari-poika teki myös merkillisen löydön keskellä erämaata, kun hän ryömi laverin alle hakemaan pitempiä puita uuniin, niin hän samalla sai käsiinsä todellista "eliksiiriä", pari pulloa olutta. Ah, ihanan virkistävä tuokio vaelluksen lomassa. Kyllä eräretkeily on välillä kannattavaakin puuhaa.

Illalla jo melko myöhään ja pikku pakkasen vallitessa Jari nappasi retkemme suurimman tammukan. Se jopa loikkasi lammen pinnasta metrin korkeudelle. Täällä ollessamme oli erämaan hiljaisuus melkein rikkomaton, vain eräs miesvaeltaja piipahti majalla kuin ohimennen.

Aika lensi kuin siivillä ja oli jo edessä torstai-ilta ja lähtöhetki. N. klo 19.00 ripustimme jälleen rinkat selkäämme ja aloimme taapertaa kaakkoa kohden, tavoitteena Lankopäiden takana oleva erämaalampi. Tosi houkutteleva nimi tällä kohteellamme, Taimenlampi. Ensin seurasimme jonkin matkaa sopivassa suunnassa olevaa Kulasjoen sivuhaaraa, jonka varrella näimme useita harhailevia poroja.

Eräässä soisessa joen mutkassa päätimme oikaista viistoon (edelleen silti kaakkoissuunnassa pysyen) edessämme olevan vaaran poikki. Kohta näkyikin aikaisemmin kohtaamamme poroaita, joka samalla on pitäjien välinen raja. Siis helppo tunnistaa kartalta. Tämän aidan ylitys oli jo työläämpää kuin edellisen, sillä täytyi kiivetä rinkkoineen päivineen huojuvan, ohuesta rautalangasta punotun ja melko korkean esteen yli. Mutta minkäs mahtoi, kun altakaan ei päässyt.

Pian alkoikin maasto laskea ja kohta kuului että näkyi edessämme välitavoite ja asentopaikka Kulasjoki. Täällä olikin jo valmiina joen kivikossa käyttökelpoinen tulisija, jossa pian roihusi iloinen ja tervaksentuoksuinen nuotio ja teetuokio pääsi alulle.

Jarin koettaessa houkutella vieheensä virkeitä pikku tammukoita, minä otin selvää tarkasta sijainnistamme. Aikani juostua ala- ja ylävirtaan se selvisikin. Nuotio tarkoin sammuksiin, suunta kohti Taimenlampea ja melko helpon joen ylityksen jälkeen alkoi retkemme hankalin vaellusosuus.

Ensinnäkin maasto oli jatkuvasti kohoavaa ja tiuhan männikön peittämää sekä lopputaival (varsinainen paljakka) erittäin rakkainen (louhikkoinen), joka otti kovin jalkoihin. Pian pimeyskin ympäröi meidät ja kalsea tunturiviima tunkeutui luihin ja ytimiin.

Pysähdyimme huipulle ja tarkkailimme ympäristöä sen mitä hämärässä saatoimme tunnistaa. Reittimme kollispuolella näimmekin suurehkon lammen, joka löytyi myös kartastamme. Olimme siis pysyneet hyvin kompassisuunnassa. Jari lähti kiikaroimaan edessä avautuvaa mahtavaa tunturivyöhykettä ja pian hän hihkui minulle nähneensä suoraan alapuolellamme, syvässä rotkossa pitkulaisen lammen. No, me pojat olimme ylen tyytyväisiä, sillä tämä löytö tiesi ruokailupaikkaa. Siispä vain alaspäin, mutta tämäpä temppu tuntui vieläkin hankalammalta kuin ylös kimpuaminen.

Oli hyvin pimeää ja rinne erittäin epätasainen. Siksi sitä usein luiskahtikin suoraan jaloiltaan takamuksilleen, mutta kyllä se matka silti siitä joutui ja lampi sen kun vain suureni silmissä. Kun tavoitimme lammen reunan, emme silloin vielä tienneet olevamme jo tavoitteessamme, siis Taimenlammella.

Päätimme valita asentopaikaksemme entisen rakovalkeasijan, koska sillä kohtaa oli jo maasto raivattu puhtaaksi aluskasvillisuudesta ja tuulikin kävi sopivasti lammelta päin. Olihan rutikuivaa ja kulohälytystila koko Lapin alueella. Siinä sitä sitten lämmiteltiin, juotiin teetä ja odoteltiin päivän valkenemista.

Pian havaittiinkin tulleemme kuin varkain ja mielestämme liiankin nopeasti tuon melko pitkän ja hankalan taipaleen Ahvenlammelta tänne Taimenlammelle. Mutta niin se vain oli pimeässä hyvin sujunut. (Lammen reuna saavutettiin n. klo 23,00).

N. klo 2,00 perjantaiaamuna, kun yht'äkkiä koko maailma tulvahti valoa täyteen, lähdin hieman tutkimaan lähiympäristöä ja löysinkin melkein vierestämme kelopuista tehdyn, hyvinkin sateen pitävän laavun ja karttaan merkityltä paikalta palaneen turvekodan jäännökset. Sitten Jarin kanssa havaitsimme pari "kopukkaa" (lauttaa), jolloin päätimme meloskella hieman ja yrittää saada suurenpaa kalaa lammen kätköistä. Klo oli n. 3,00.

Lampi osoittautui hyvin kalaköyhäksi, mutta sitäkin syvemmäksi. Oikein hirvitti, kun huomasi, miten se syveni heti rannasta kuin kaivinkoneella ruopattuna useita metrejä. Vesi oli kirkasta ja kylmää. Tutkimme lammen perin pohjin (n. 500 m pitkä ja 250 m leveä). Mutta kyllä siihen kului aikaakin, kokonaista 4 tuntia (klo 3,00:sta klo 7,00:ään), siis parasta nukkuma-aikaa. Tämän ymmärtää, kun on kysymyksessä Lapin yötön yö.

Onnistuinpa minäkin jo lopulta narraamaan ylös lautalle komeimman tammukkani, mutta irroitin sen koukusta ennen sen nujertamista ja liukas ja vikkelä kun tammukka yleensä on, se luiskahti kädestäni ja sukelsi komeassa kaaressa "kopukan" reunan yli syvyyksiin. Terveiset Ahdille. Ylväät ja kauniit tunturit kaartavat tätä erämaalampea.

Rannalta kokiessani sain pari pientä tammukan lirpukkaa jotka, samoinkuin reilun viipaleen metwurstimakkaraa, varastivat vaeltajan "ystävät" kuukkelit. Kyllä silloin Jarille nauru maittoi, kun minä koko sieluni pohjasta ilmitoin vastalauseen moisen tempun tekijöille. Mutta puhu pukille. Ne vain keikaroivat entistäkin enemmän ja riitelivät makupaloista, joita ei joka päivä niillekään taivaalta tipahda.

Loppupäivä kului maatessa, välillä jotain syödessä, valokuvaillen ja jonkinverran kalaakin narraten. Siis oikein rauhallista tahtia. Eräelämää parhaimmillaan.

Kaiken tutun valmistustouhun jälkeen sciirryimme jälleen erämaan takana oleva Suomujoen pullistuma (lompolo), Lankojärvi. Vaellus alkoi n. 18,00. Kierrettyämme lammen ja tullessamme lähelle nousupaikkaamme, (erästä pientä, lounaasta lampeen laskevan puron suuta), törmäsimme suureen ja hälisevään nuorten retkeilyporukkaan (21 henkeä), joka oli tulossa Lankojärveltä. Nämä nuoret olivat Rovaniemen rippikoululeiriläisiä. Tämän porukan vaellettua ohitsemme, alkoi taas tuttu junnaaminen kohti korkeuksia. Taimenlampi ja nuorten äänekäs puheensorina sen rantamilla vaihtui pian ihanan rauhoittavaan hiljaisuuteen. Vain puro lirisi vaisusti, kuin häpeillen, pomppiessaan kiviltä toisille.

Vaikka oli erikoisen kuiva kesä, niin jokaisessa pienimmässäkin suvannossa aina karuinpaan ja rakkaisinpaan yläjuoksun tasanteelle saakka, eleli yksi tai useampi pikku tammukka.

Tältä, melko soiselta ylängöltä, lähdimme kompassisuunnassa (melkein etelään) etsimään yösijaa, sillä vaikka nyt oli mitä lämpimin ja valoisin hetki, niin kohta auringon kadottua tunturien taakse, tulee pian hämärää ja värisyttävän koleata, joka tunkeutuu vaatteidenkin lävitse. Mutta jo n. klo 21,30 kuului alapuoleltamme, kulkuumme nähden vasemmalta, äänekäs veden kohina. Kun etenimme ääntä kohden, tulimme mahtavan ja jyrkän rinteen reunalle, jonka juurella virtasi pauhaava Suomujoki. Hieman etelänpänä välkkyi usvan seasta pitkä ja kapea Lankojärvi. Olimme lähellä päämääräämme.

Upeat metsiset vaarat ja kauenpana siintävät etäiset tunturien laet muodostivat jo hämärtyvään iltaan majesteettisen, mutta samalla hieman pelottavankin näkymän.

Laskurinne Lankojärvelle ei ollut niitä retkemme helpoinpia, sillä erittäin suuret ja vaaralliset irtolohkareet tukkivat kaiken aikaa kulkureittiämme, mutta vihdoin maasto alkoi loiveta ja helpottua. Pian putkahtikin eteemme järven pitkä selkä.

Valmiiksi tallattu polku johdatti kulkumme oletettua uutta 2-osaista autiotupaa kohti. Matkan varrella oli hätäyöpymispaikaksi tehty keloista viihtyisä ja sateenpitävä laavu. Tätä helppoa kulkua kesti n. puoli tuntia ja pian häämötti uuden tuvan vaalea seinä mäntyjen lomasta. Pimeässä loimottava nuotio toimi ikäänkuin majakkana, johdattaen askeleemme onnellisesti tupapiiriin. Klo oli sillä hetkellä n. 22,00.

Pari vaeltajaa, nainen ja mies siinä nuotiolla keittelivät iltajuomiaan ja sanoivat toisen majapuoliskon olevan aivan tyhjän. Se oli mielyttävää kuultavaa, kun ei ollut majoitusvaikeuksia. Kun emme löytäneet tuvasta ainoatakaan kynttilänpätkää, niin päätimme torkahtaa valoisan tuloon asti. Siitä torkusta tulikin tavallista pitenpi kuin suunnittelimme, aina klo 7:ään asti aamulla.

Silloin näet havahduimme kovaan kolinaan ja äänekkääseen puheensorinaan, joka kuului seinän takaa. Luulimme ensin majaa korjattavan, mutta se oli aivan jotain muuta. Läheisen Suomujoen varrelta, melkein autiotupaa vastapäätä, oli tullut mies, nimeltään Jooseppi Savinainen alias "Meänteinen" puhdistamaan tupien kaminoita. Tämä hänen urakkansa käsitti kaikkiaan 9 autiotupaa, jotka sijaitsevat Sodankylän hoitopiirin alueella.

Kyllä hän kaminat vetämään sai, mutta saipa tupakin paksun nokikerroksen peitokseen. Kovaa ja lämmintä puuhaa se nuohous epäilemättä on, eikä siihen työhön viitsi kaikki ruvetakkaan. Vaihdoimme kiireesti tuvan puoliskoa, jotta emme olisi olleet nuohoojan tiellä. Kun alkoi tuntua nälkäiseltä, niin rupesimme ruoanlaittopuuhiin.

Jari äkkäsi rannassa oudon näköisen venosen. Se oli yhdestä paksusta kelopuusta koverrettu ja siksi hyvin kevyt, mutta samalla erittäin kiikkerä. Kokeilimme kumpikin sen vedessä liikkumista. Vene ei onneksi kierähtänyt ympäri, vaikka vähältä se piti. Meänteis oli tuon erikoisen "paatin" omistaja. Koska molemmat tupapuoliskot olivat paksun nokikerroksen peittämät, päätimme lähteä tavoittamaan seuraavaa etappia, Kotaköngästä, Suomujoen yläjuoksulta.

Samana lauantaipäivänä heitimme hyvästit Meänteikselle ja nostimme rinkat selkäämme, sekä lähdimme kulkemaan jokivartta aiottuun suuntaan. Aurinko porotti kuumasti. Oli tyyntä ja hiostavaa. Klo oli n. 17,00. Ehkä osittain ilman ehkä liian hyvän ja houkuttelevan polun ansiosta me olimme pian kulkemassa väärään suuntaan. Useimmat kurut olivat muodoltaan sekä sijainniltaan aivan sen haaran varrella olevien kaltaisia, jonka oletimme vievän Kotakönkäälle.

Tämän polun varressa näimme jälleen useita sopuleita. Pian erään lepotauon jälkeen alkoi sataa tihuttaa. Nyt olisi paras löytää jonkinlainen sadesuoja. Kun kuulimme alapuoleltamme puron lirinää, arvelimme siellä ehkä olevan jo tavoittamamme Kotakönkään.

Aivan puron partaalla oli rimoista kyhätty Lapin kota, jonka keskellä sijaitsi kivinen takka. Koska satoi jo melko rajusti, ja emme olleet kuitenkaan saapuneet päämääräämme, sekä yö oli jo tulossa, peitimme rinkat muovilla ja lähdimme tutkimaan tarkemmin puron vartta.

Kun olimme nousseet n. 100 metriä ylemmäs, niin yht'äkkiä näimme näkyjä keskellä erämaata. Edessämme kohosi autiotupa puuvarastoineen ja muine rakennelmineen. Ympärillä oli mahtavat tunturiselänteet ja aivan tuvan alapuolella lepäsi harmaana suurikokoinen lampi. Olimme ymmällä.

Istuimme tuvan rappusilla ja aloimme tutkia karttaa. Samalla ovi aukeni ja ulos astui retkiveikko, joka sanoi tämän olevan Rautulammen autiotuvan ja että kyllä tänne vielä pari mahtuu nukkumaan. (Heitä oli ennestään 10 henkeä). Hämärsi jo hieman. Kun sadekin vaan vielä jatkui täydellä teholla, niin olimme enemmän kuin tyytyväisiä tänne "eksymisestämme". Siispä kiireesti hakemaan rinkat muovien alta ja kuivattamaan kastuneet vaatteet. Klo oli n. 20,30.

Pian aloimme sytytellä nuotiota, kun sisällä oli hieman ahdasta ja hankalaakin valmistaa ruokaa. Jari siinä sivussa yritti veistää myös sormestaan kiehisiä (tervassytykkeitä), mutta huonolla menestyksellä. Minä sitävastoin kunnostauduin keiton kuumentamisessa ja "uhrasin" noin puolet keiton määrästä, tulen haltijalle eli toisin sanoen kaadoin reippaasti lientä kattilan reunan ylitse nuotion piristykseksi. Sattuuhan sitä silloin tällöin, kun ollaan keittopuuhissa luonnon helmassa.

Kohta sitä mekin kavuttiin yälaverille ja pian täytti tuvan kodikas kuorsauskonsertti. Oli tulossa taas pyhäpäivä ja viikko oli nyt onnellisesti takanapäin, lähtöhetkestämme tälle eräretkelle.

Pyhäaamukin valkeni sateisena. Annoimme muun porukan ensin valmistaa ruokansa, sillä suurin osa näistä vaeltajista oli jo lähdössä pois erämaasta.

Eräs yksinäinen kulkija oli tullut jo myös ilalla Suomun Ruoktulta ja hänestä Jari ja minä saimme mukavan juttukaverin täksi sateiseksi sunnuntaipäiväksi. Söimme, joimme ja ikuistimme filmille luonnonkauniita näkymiä tuvan lähiympäristöstä. Jari kävi myös kiertämässä lammen ympäri ja tutustui erikoiseen turvekotaan sen länsipäässä. Hieman puiden pilkkomista ja pian oli taas jo aika jättää tämä todella viihtyisä "keidas" muistojen joukkoon.

Erittäin ihanissa ja aurinkoisissa olosuhteissa lähdimme kapuamaan ylös Rautuntunturien ryhmään kuuluvaa Pitkäselän pohjoisrinnettä, n. klo 18,00. Ylhäältä vasta se lumoava näkymä avautui alas Rautulammelle, jossa muutamat vaeltajat lähestyivät Kiilopään suunnasta autiotupaa ja turvemajan katolta kohosi hiljalleen ohut savukiehkura kohti tunturien huippuja, ilmaisten kodan olevan kulkijoiden käytössä.

Vaelluksemme jatkui edelleen oivallista maastoa pitkin ja suunnaksi otimme etäällä horisontissa häämöttävän Aitavaaran. Tavoitteemme sijaitsi Suomujoen varrella. Jos kuljemme koko osuuden oikein, niin meidän pitäisi kohdata joko vanha tai aivan uusi autiotupa, nimeltään Suomun Ruoktu.

Noin matkamme puolivälissä vasemmalla putoaa melko jyrkästi kanjonimainen Sihtikuru. Sen lukuisat tunturiylängöltä lähtevät pikku purot aivan kuin häpeilivät olemassaoloaan, sillä niin vähävetisinä ne sulautuivat ympäröivään tunturimaisemaan.

Mutta, jos katsoi menosuunnastaan vasemmalle ja otti vielä kiikarin avuksi, niin jopa avautui mahtavat näkymät. Tuiskupäät, Lupukkapäät ja muut "lähitunturei den" huiput upeine kuruineen (jotka peilasivat laskevan auringon loisteessa) suorastaan houkuttelivat vaeltajaa luokseen.

Mutta me pojat vaan vaelsimme houkutuksista huolimatta päämääräämme kohti. Kulkuamme alkoivat hidastaa huomattavasti valtavat irtolohkareet, jotka olivat kuin tarkoituksella ladotut päälletysten. Pian saavuimme kuitenkin harvahkoon männikköön ja eteemme nousi metsäinen vaara. Päätimme sivuta sitä oikealta ja etenimme näin hiljalleen jo hämärtyvässä illassa, jotta pääsisimme taas yöksi lämpöiseen kämppään.

Kun meillä oli suuntana varsin etäinen kohde, niin ajauduimme hieman sivuun reitiltämme ja olimme kyllä Suomun varrella, mutta väärässä paikassa. Tutkimme Jarin kanssa kumpikin erikseen lähimaastoa, jotta löytäisimme pian autiotuvan. Tämä tupa oli kuitenkin n. 2 km:ä ylenpänä. Siksi käännyimme takaisin tulosuuntaamme ja kohta loimottivat tulet jokivarresta. Pari valetajaa oli aikeissa yöpyä vanhaan autiotupaan ja neuvoivat meitä pyrkimään uuteen tupaan, joka on n. 1/2 km:n päässä yläjuoksun varrella.

Se oli kaksiosainen, kuten kaikki Suomen Ladun teettämät uudet autiomajat. Kun saavuimme tuvalle, oli klo n. 22,00. Oli jo aivan hämärää ja siis "kreivin aikaan" pääsimme yöpymispaikkaan. Toiset vaeltajat (10 henkeä) olivat jo yöpuulla, joten me teimme nuotion joen törmälle vähän lämmitelläksemme ja jotain syödäksemme. Tässä nuotiossa Jari "paistoi" märät sukkansa kelvottomiksi. Puoliyön maissa valitsimme sopivan puoliskon tuvasta ja siirryimme vähin äänin ylälaverille nukkumaan ja keräämään uusia voimia seuraavaksi päiväksi.

N. klo 6,00 heräsimme vieraan kielen "pulinaan". Tsekkijoukko valmistui jättämään nämä maisemat. Me odotimme heidän lähtöään ja nousimme vasta senjälkeen jalkeille. Jari koetti taas kalaonneaan Suomun vesissä, mutta ei näpäystäkään kuulunut.

Tämä paikka oli varsin hiljainen ja jotenkin hieman ankean tuntuinen, sillä ympärillä ei kohonnut ainuttakaan tunturia ja jokikin oli kapea sekä vähävetinen. Päivä kului muonan teossa ja varusteiden tarkistuksessa ja huollossa. Pian saapui uusia vaeltajia täyttämään tuvan tyhjät puoliskot, ja me vuorostaan valmistauduimme lähtemään uuteen kohteeseen, Kopsusjärvelle.

Erkanimme arvokkaasti Suomun varrelta n. klo 17,30. Ennen kipuamista Kopsusvaaran laelle, kurkistimme erään ehkä vanhimman eräkämpän sisälle, joka sijaitsee joen varrella, juuri ylityspaikan kohdalla. Tämä ajan hampaan nakertama ja monien kahvinkeittotulien nokeama autiotupa romahtaa pian ansaittuun lepoonsa joen syövereihin. Mutta vielä se kuitenkin uhmaa pitkän tovin niin kesän kuin talvenkin, Lapin oikukkaita sääoloja vastaan.

Hikisen ponnistuksen jälkeen saavutimme vaaran laen, jolta avautui loistavat näköalat. Tuntu-

(Jatkuu sir. 8)

Kaamosvaellus

Oli puhuttu paljon ja varhain syksystä, että lähdetään Lapin kaamokseen, pakoon etelän kiirettä. Niin koitti tuo puhuttu ja suunniteltu päivä, jolloin 10 urhoollista, pelotteluista huolimatta uskalsi lyödä tavarat rinkkaan, sukset nippuun ja junaan joka lähti tohisten junttaamaan kohti Lapin pääkaupunkia Rovaniemeä, oli junassa tunnelmaa, kuten laulu kertoo olevan linjaautossa, heitettiin huulta luettiin lehtiä ja jokaisen kasvoissa oli odotuksen ilme, mitä kaamos antaa meille.

Rovaniemelle saavuttiin anivarhain ja kalusto siirrettiin postiauton sisuksiin ja matka jatkui Saariselkää kohti. Postiauto kierteli ympäri kyliä jakamassa postia, joskus heitettiin vauhdissa tienvarrella olevaan laatikkoon ja me jännitettiin osuuko kohdalle. Kyllä poika osasi hommelinsa, välillä pysähdyttiin ryystämään kahvia viinerin kera johonkin matkan varrella olevaan baariin. Oli pimeätä kun postiauto saapui Kakslauttasen tienhaaraan ja purki sisältönsä 10 henkeä, sukset ja rinkat oli siinä kamaa Lapin tähtikirkkaan ja revontulten kirjaileman taivaan alla.

Osa lähtijöistä sijoittui paikalle tulleeseen pakettiautoon ja jatkoivat matkaansa Kiilopään koulutuskeskukseen ja siitä yli Kiilopään, poroaidan tuntumassa otsalamppujen valojen kiiluessa kuin kiiltomato ikään.

Jäljelle jääneet matkasivat Poikien keskuksen tievatuvalle. Kämppää ei oltu käytetty vähään aikaan, koska savut työnsi sisälle ja olo oli kuin savupirtissä, mutta saunan uuni veti hyvin, tuhisi kuin onkaveturi ja lämpesi löytykuntoon jota kaikki käyttivät hyväkseen matkan rasituksen poistamiseksi.

Heitettiin löylyä, kiuas sihahteli kuin äkäinen kissa, selät painuivat kumaraan, kun äkäinen lähti kiertämään ylhäällä olijoiden niskaan, oli hurttihuumori ja reipas retkimieli näin alussa, saas nähdä kun markkinat on käyty ja palattu kotiin.

Löylyä riitti, rohkeimmat kävivät ulkona piehtaroimassa puhtaassa Lapin lumessa, pakkasen paukahdellessa nurkissa 28 C° voimalla revontulten halkoessa tähtikirkasta taivaan rantaa. Erämaa on hiljainen, vaipunut on kaamoksen syleilyyn.

Ensimmäinen yö meni melkein jokaisen täristessä vilusta, hampaiden kalina sen todisti. Innostus ei kadonnut kylmyyteen, vaan aamupuuron syötyään kahvit ryystettyään, kuuman honungin termospulloon laitettuaan pluttuna oli valmiina lähtöön kuin molperi sotaan. Kaamoksen pimeys oli vielä maiseman yllä kun lähdimme hiihtämään skiidun pohjaa pitkin, Suomun ruoktua kohti. Jutasimme välillä uppohangessa, yön pimeyden vaihtuessa päivään kirkkaan, mutta auringottoman pakkasen ollessa kireä, taivas loisti väreissään jota ei muualla näe. Ylhäällä laella tuuli navakasti, otti poskipäihin, oli mukavaa myötälettä alas Suomun latvoille, jäi jälkeen mukava latu huurteisten tunturikoivujen väliin seuraaville jutaajille jos matka käy tämän kautta.

Oli iltapäivä pitkällä kun saavuimme Suomun ruoktuun, kämppä oli tyhjänä, mutta lämmin kertoen että on muitakin kairan kiertäjiä uskaltanut kaamokseen. Selatessani päiväkirjaa totesin että on tuttuja nimiä edelliseltä vuodelta ja taasen ovat palanneet kuin muuttolinnut keväisin.

Ovat olleet jo joulusta. Illalla tuli vielä pari vaeltajaa seuraksemme, ilta kului tarinoiden, kahvia keitellessä ja keloa uuniin työntäessä oli lämmintä ja mukavaa. Illalla kävin vierailulla uudesta 'hilttonista" vanhalla kämpällä, joka henkii kodikkuutta, sitä jotakin mitä ihminen on tullut erämaasta hakemaan rauhaa kiireiseen elämän rytmiin. Moni nyrpistää nenäänsä ja menee ohitse antamatta arvoa vanhalle kämpälle ja sen taaloille joka on ollut suojana monelle vaeltajalle, siihen vanhus lahoaa ja romahtaa kasaan jos ei kohenneta. Hyvin nukutun yön jälkeen ja aamuhommelit tehtyämme olimme valmiina seikkailuihin. Siinä lähtötohinassa kuului ihmeellistä ääntä ja valokeila piirtyi ikkunaan. No skiidulhan tuli piha piiriin. Vuotsolaisten ohjaamina olivat puunajossa ja tulivat Rautujärveltä. Me huikkasimme hyvät jatkot ja työnnyimme ulos kämpästä ja valmiille ladulle joka pitäisi viedä Tuiskukuruun, saas nähdä suunta on kuitenkin otettu varmuuden vuoksi.

Jutasimme kumparetta ylös ja toista alas hopeakylkisten ja ajan tuivertamien koukeroisten kelojen viitoittamaa latua pitkin. Välillä pidimme taukoa ja ryystimme honungvettä termospullosta. Latu nousi ylös Vintilan tunturin selänteelle josta oli samat näkymät Sompiolle, jonka vartijoina ovat nuo ihmeellisen komeat Nattastunturit jonka huiput piirtyvät terävinä kaamoksen värikästä taivasta vasten. Se saa kulkijan hiljentymään Luojan suurten ihmetekojen eteen. Laskeudumme Vietilänojaan jossa komeat kynttelikuuset kasvavat sitkeästi Lapin karua luontoa uhmaten.

Latu johdattaa meitä ylöspäin Seisomakiven selälle josta kämppä näkyy, kämpästä nousee savua kohti taivaan lakea, kertoen siellä olevan kulkijoita. Seuraa jyrkkä lasku tuiskukuruun, on aurajarrutusta tiukkaa kääntymistä omenapuukoivikossa, rinkat heilahtelee seuraa pyrstölaskua, ei onneksi pahempaa ja ollaan alhaalla kämpän pihassa.

Kämpässä on joukko terhakoita Kouvolan seurakunta poikia, olivat keittäneet meille kuumaa vettä, meidän toisen ryhmän vihjeestä. Kahvia juodessa ja tarinoidessa selvisi, että he olivat jätepaperia keräämällä saaneet matkarahat kokoon, terhakoita tulevia vaeltajia.

Nousemme hiihtopuille ja alamme nousun Tuiskun marastoille, vasemmalle jää Tuiskupää maisemat vaan paranevat edessä suurtunturit lupukat, Sokasti ja eteläiset huiput kuin majakka ikään viitoittaa jutaajan tietä. Kierretään Ampupäät vasemmalta hyvää latua pitkin, onpa joku vetänyt ahkiotakin, on jäljet hangessa.

Pakkanen nipistelee alhaalla ampulaakiossa anorakin selkämys höyryää, kilometri toisen perään on jäänyt taakse ja maisema pitää muuttua on kulkijan toive.

Pakkanen ei tunnu yhtä purevalta täällä kuin etelässä. Viimeinen nousu, viimeinen silmäys taakse, kohti Nattasia, tämän reissun aikana ei niitä enää näe. Lasku aihkipetäjäen välistä Luirojärvelle jota Saariselän helmeksi kutsutaan. Hiihto yli jään kämpälle "hilttoniin" jossa iskuryhmä on asettunut asenolle, ilta kuluu samoissa hommeleissa kuten edelliset, mutta hälyä ja savua on kuin taikurin teltassa. Kävin myös vanhassa kämpässä, ulkona 32 C° tekisi mieli yöpyä tässä kodikkaassa kämpässä, jossa on monet unet otettu ja muisteltu vaelluksia kairassa Matin ja muiden kera jotka nyt ei ole matkassa. On jo myöhä ei kannata vaivaa nähdä että lämmittäisin kun vieresä on lämmin "hilton". Juotuamme iltakahvit suunnittelimme reittiä seuraavaksi paikaksi, meillä oli mielessä Muorravaarakka jo etelästä lähdettäessä. niin oli myös toisilla sama suunta, no mennään me Sorvukselle.

On uudenvuodenaatto, sataa lunta, pakkanen on laskenut puolella, suunnitelmat heitti voltin me otettiin suunta sinne minne ajateltiin ei ilma meitä pelota. Survaisin hiihtopuut edellisten tekemiin latuihin hiihdettiin Pälkimäojalle ylös Pälkimäpäälle taakse jäivät Luirojärvet näkyvyys 50 m tuuli riepottaa jutaajia jäisellä rinteellä, matka käy hitaasti, tulee mieleen Karoliinien marssi yli tuntureiden. Tiukasti suunnassa Lumipäätä kohti oikealla syvä kanjoni joka harmaana näkyy, on vaara palelluttaa korvat tässä jäätävässä tuulessa, joillakin on pieniä valkoisia täpliä joita kevyesti hierotaan. Ollaan Lumipään juurella. alkaa lasku Lumikurunlaaksoon, on rinne jäinen kiviä näkyy siellä täällä. Ensimmäiset ovat menossa rinnettä alas toinen kaatuu ja suksi poikki, tuuli hakkaa, varakärki esiin, suksi saadaan korjatuksi. Toiset yrittää sahaten laskea als joku laskee suksien päällä istuen, vauhti kiihtyy onnistuu ajamaan kiven yli tekipä ahterille mukavaa. Yritin laskua mutta totesin sen mahdottomaksi otin sukset kainaloon ja kävelin alas. Jätin rinkan ja sukset alas ison kiven juurelle ja palasin ylös hakemaan ryhmämme ainoan tytön rinkkaa ja suksia.

Alhaalla tuulen suojassa otimme honung kopsut, edessämme levittäytyy Lumikurunlaakso. Kuin puisto ikään, olimme voitolla sikäli, että harvat tulevat kaamoksella tänne asti.

Hiljaa jutasimme uppohankea siellä täällä pilkahti vanha lahden pohja, jota käytimme hyväksi ja tulimme kämpälle, joka oli kelokämppä ja minulle uusi. Oli kulunut jo eräitä vuosia kun viimeksi kävin täällä ja oli tunnelma silloin erilainen, oli kuin olisi tullut salaiseen paikkaan, jossa ei ole muita ennen käynyt. Päiväkirja kertoi että viimeiset vaeltajat olivat käyneet lokakuussa paitsi kolme kovaa kairan kiertäjää jotka olivat käyneet joulun pyhinä. He jutasivat meidän edellämme. Kiitos heille hyvistä laduista. On näissäkin maisemissa varmaan kesällä vilskettä vaikka nyt on hiljaista. Se joka haluaa nauttia Saariselän rauhasta vaeltaa kaamoksella täällä ja kesät muualla.

On uudenvuodenaatto, sauna lämpiää, piipusta nousee paksua savua kipinöiden kera,uuni tuhahtelee kuin onkaveturi yläpäässä.

Istun saunan hämärässä tulen tehdessä varjokuvia mustuneisiin seiniin, ei kuulu mitään ääniä erämaa on vaipunut talvihorrokseen, joki virtaa jääkuoren alla paikoin hiljaa solisten. Kun sauna oli lämmennyt, istua kökötimme sen kapeilla lauteilla kuin maahiset ikään. Kiuos kihisi se antoi makoisat löylyt matkan kipeyttämiin lihaksiin, ah' jos tämä ei ole oikeata elämää niin mikä on sitä oikeata. Illalla syötiin traditioihin kuuluvaa riisipuuroa. Vuoden vaihtuessa ei meillä ollut raketteja enempää kuin tinaakaan vain iltavirsi kaikui muuten hiljaisessa erämaassa.

Kun aamu sarasti, vuoden 71 ensimmäinen, olivat tunturit pienessä pilvessä. Ukselmakuru josta meidän matka käy näkyi heikosti. Nousemme edellisten tekemiä latuja pitkin ylös lumikurun rinteitä, sukellamme pilveen Ukselmakurun suuaukossa näkyvyys 10 m. Näkymät ovat aivan erilaiset kuin edellisenä vuonna, silloin oli kirkasta, kurun rinteet nousivat jyrkkinä ylöspäin häipyen pilveen olemme toisella puolella, josta alkaa loiva lasku tunturipuron uomassa, joka on kuin ränni tunturirinteet kahta puolen. Harvaa koivikkoa saavumme keloalueelle jossa keitämme päiväkahvit.

Kelotuil lämmittää mukavasti. Kahvi kiehuu kattilassa joka on karahkan nokassa. Ilmaan sekoittuu kahvin ja tervaksen tuoksu, joka tarttuu myös vaatteisiin. Siinä plutuuna istuu pöllillä kahvia ryystäen, tuleen tuijoittaen hiljaisuus laskeutuu piirin ympärille.

Ilta kuluu kämpällä kuten muutkin samoja askereita tehden. Ilta käytiin viettämässä Kolban kunnostamassa sudenpesässä takkatuli paloi paukahdellen, tuhisten ja lämmittäen. Erätarinat kiehtoivat mieltä Janpan kertoessa niitä meille. Mieleen paloi aatos tänne täytyy päästä, syvemmälle kairaan.

Matka käy aamusella mantien kurun pohjaa vanhaa postitietä kääntyen kohti Peurapään rinteitä hyvää latua pitkin meidän toisen ryhmän tekemässä. Peurapään laella avautuu taivaanrantaa kaikissa väreissään. Latu painuu alas Suomujoen laaksoa kohti. Toiset edellä minä viimeisenä, vauhti kiihtyy jarruttelen horjahdus hopeakylkistä keloa vasten olkapää edellä, hetken hämäryys kömmin pystyyn. Äijä kuin hyytelöä tulee siinä mieleen laulu "älkä lähtekö tunturille siellä menee henki". Niin siitä hiljaa lasken alas ja matka alkaa etelään Lankojärven ja Aurinkokurun kautta Laanilaan.

Ymmärrämmekö antaa arvoa näille Euroopan parhaimmiksi katsotuille retkiseuduille ja kunnioittaa erämaan kirjoittamattomia ja kirjoitettuja lakeja. Liikkua niin, että sivullinen ei huomaa, hiljentyä kuuntelemaan mitä kaira voi meille kertoa.

A. H.

Erävarusteita kokeiltiin

Testileirin isäntä Erik Pihkala (vas.) on noussut igloosta katselemaan, miten kaverit ovat selviytyneet louteessa. Yöllä pakkanen tipahti 32 asteeseen, niin että olipa mukavat testausolosuhteet. Pihkala itse vaelsi ryhmänsä kanssa ensimmäisenä suomalaisena yli Grönlannin jäätikön muutama vuosi sitten. Sielläpä oli kovempaa pakkasta kuin täällä, mutta oli välillä lämmintäkin, niin että pääsi lämpöerojen makuun.

Ensimmäinen maassamme talviolosuhteissa järjestetty eräretkivarusteiden testileiri on pidetty Saariselän Kiilopäällä. Viikon mittaisen leirin aikana testasi 25 kokenutta retkeilijää yli sataa erilaista retkivarustetta.

Testaus keskittyi leirillä neljän päivän mittaiselle tunturivaellukselle, jonka leiriläiset tekivät ryhmissä. Yksi ryhmistä yöpyi maastossa rakotulilla, toinen taas autiotuvissa ja kolmas erilaisissa teltoissa. Lisäksi kokeilivat yksittäiset testaajat vaelluksen aikana yöpymistä eskimomallisissa igluissa ja kiepeissä, — lumihankeen kaivetussa kuopassa.

Testattavien majoitusvälineiden lämpimyys todettiin lähes kaikissa olosuhteissa mainioksi, sillä vaikka tunturivaelluksen aikana paukkui öisin parhaillaan 32 asteen pakkanen, ei vilu häirinnyt. Autiotuvan ulkopuolella talvisaikaan yövyttäessä todettiin untuvamakuupussi kuitenkin välttämättömäksi. Hyvätkään keinokuidut eivät anna untuvan veroista lämpöä, kun elohopea makuupussin ulkopuolella laskee alle —20 asteeseen.

Liikkumisvälineistä talvisilla tunturihangilla todettiin kovapuupohjaiset leveät tunturisukset edelleen käyttökelpoisimmiksi. Moitteen sanaa ei voitu sanoa myöskään suksista, joiden pohja oli käsitelty erilaisilla muovisekoitteita.

Hiihtojalkineina leiriläiset käyttivät nahka- ja kumisaappaita, samoin kuin nahka- ja kumimonojakin. Ehdotonta paremmuusjärjestystä eri jalkinetyyppien välille ei pystytty määrittämään.

Yksityisten suunnittelemista, kehittämistä ja valmistamista retkivarusteista kiinnittivät eniten huomiota lappeenrantalaisen majuri Leo Kojon käsialaa olevat kamiinat ja teltat. Kojon teltta voidaan pakata kamiinan sisään ja kamiina on puolestaan niin suunniteltu, että sitä voidaan vetää helposti luistavan ahkion tapaan.

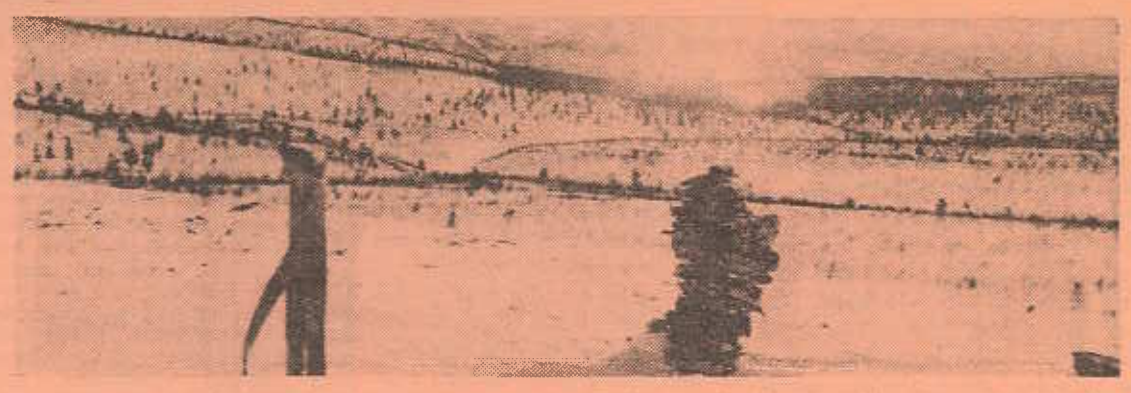
Kuhttan kuulumisia

On monet Lapin retket sekä kesällä että talvella kaamoksessa juattu. Kauko Sahlan, Risto Hemmingin sekä monen muun kera on silloin tällöin välähtänyt mieleen haave omasta tunturikerhosta tälle Vartiokylän alueelle, jossa asumme ja vaikutamme seurakunnan päätoimisina sekä vapaaehtoisina voimina. Tästä asiasta on keskusteltu ja pohdittu, että pitäisi perustaa oma lapinkerho. Mutta on jäänyt vain huulenheitoksi. Syksyllä Lapin reissun jälkeen heräsi ajatus, että lähetetään paketti vähävaraiselle perheelle tai kahdelle, kun olemme käyneet vierailulla Lapissa. Samassa yhteydessä virisi taas keskustelu kerhoasiasta ja päätettiin kutsua koolle jutaajat Vartiokylän kirkolle joulukuun 7. päivä. Olihan meitä koolla 20 henkeä, kun ensimmäisen kerran kokoonnuimme.

Vieraanamme Tunturiladusta oli Antero Tarvainen. Hän antoi ohjeita ja rohkaisua perustettavalle tunturikerholle. Vihjeeksi hän kertoi muista kerhoista, joilla on saamenkieliset nimet: Njellä, Vihtta, Kolbma ja meidän olisi Kuhtta eli kuusi, jonka nimen kaikki yksimielisesti hyväksyivät. Nähtiin komeita väridioja Ruotsin lapista, omat kuvat ovat vain varjoja niiden rinnalla. Tässä kokouksessa ei valittu toimihenkilöitä vaan päätettiin siirtää asiat uudelle vuodelle eli 19. 1. -71. Silloin olivat jutaajat jälleen yhdessä, mieli harrasteen, Kuhtta-kerhon merkeissä. Puheenjohtajan nuijaa eli kynää holteli sekä edellisessä että tässä kokouksessa Kauko Sahla ja päästiin valitsemaan toimihenkilöt vuodeksi kerrallaan. Puheenjohtajaksi tuli valittua Alpo Mäntynen Puotinharjusta, varapuheenjohtajaksi Kauko Sahla, sihteeriksi Tuija Tukia Puotilasta, rahastonhoitajaksi Meeri Lönnberg Vartiokylästä.

Kuhtta on avoin kaikille, jotka ovat kiinnostuneet retkeilystä ja Lapista. Kokoonnumme joka kuukauden kolmantena tiistaina klo 19.00 Kajaaninlinnantie 4 Kerhohuone.

A. M.

Lähelle kultamaita ulottuu Lemmenjoen kansallispuisto. Nyt on puhe siitä, että aluetta laajennettaisiin Norjan rajalle saakka, niin että se ulottuisi Norjan puolelta alkavalle vastaavalle luonnonsuojelualueelle.

Porukan voima on suuressa järjestelmässä

Kuta suurempi järjestelmä, sitä paremmat mahdollisuudet suuriin voittoihin.

VEIKKAUS

Sopulivuosi 1970

Viime vuosi oli poikkeuksellisen hieno sopulivuosi. Eläimiä esiintyy tasaisesti toistuvina sarjoina, tavallisesti kymmenvuotiskausittain. Syytä tähän ei tiedetä. Kansa uskoo, että runsas sopulivuosi tietää pahaa: ruttoa, nälänhätää, sotia. Normaalivuosina eläintä tuskin huomaa. Vain jos tietää katsoa, saattaa kanervikossa tai mättäikössä tai lieon alla huomata sen käytävien aukot.

□ KOULUN ELÄINOPPI antaa jatkuvasti täysin vääriä tietoja sopulista. Olin kuvitellut sitä suunnilleen oravan kokoiseksi — lienen sekoittanut sen murmeliin, joka on huomattavasti kookkaampi. Suurin näkemäni sopuli oli korkeintaan 15 cm pitkä. Eläin on vaaleankeltaisen je ruskean kirjava, ja väritys vaihtelee niin, että tuskin löytää kahta samanlaista. Eräs kiukkuinen sopulipappa oli hauskan näköinen: tummanruskeata juovaa yli pään, muutoin oli ruumis vaaleankeltainen. Kouluissa opetetaan, että sopuli liikkuu valtaisina parvina aina vain eteenpäin, kunnes tulee vesi vastaan lähinnä kai Pohjoinen Jäämeri, johon ne — jatkuvasti laumoina — syöksyvät ja tuhoutuvat hukkumalla. Suuren kannan häviöitä seuraa monta huonoa sopulivuotta, kunnes luonnon kellon heiluri on jälleen heilahtanut täyden kierroksensa.

□ KOPSUSLAMMELLA majaili nuori Oulun yliopiston luonnontieteen opiskelija, joka oikoi vääriä käsityksiäni sopuleista. Ne elävät yksin, ovat täydellisiä erakkoja, jotka suojelevat omaa elinpiiriään eli reviiriään mustasukkaisesti. Kaksi näkee yhdessä vain silloin, kun naapuri on uskaltautunut toisen alueelle ja saa höykynköykkyä rohkeudestaan. Jos sopulien elämää seuraa ja tekee karttaa määrättyjen tarkkailueläinten liikkeistä, saattaa saada aikaan jonkinlaisen yleisvaelluskuvan, mutta usein on vaelluksen pituus vain ehkä 100 metriä. Jos veden pinta on tyyni, ui sopuli loistavasti, mutta tuulisella säällä aallot kastelevat sen turkin, jossa ei ole vesilintujen rasvasuojaa, ja se uppoaa. Kopsuslammen pintaa kirjoi eräänä pelityvenenä iltana kahdeksan sopulin uintivanat. Ne etenivät suoraviivaisesti vastarantaa kohden tasaisin välein, pienet ihmisen tai apinan kättä muistuttavat jalat innokkaasti meloen ja vain vajaa neljännes ruumiin korkeudesta veden alla, tuskin sitäkään. Eläin on niin arka, että sen seuraaminen on vaikeata. Yritin sitä kuitenkin useaan otteeseen.

Ristin erään asentoni sopulileiriksi. Kun istuin louteeni edustalla, näin yhdellä puoliympyrän muotoisella silmäyksellä edessäni 18 sopulia, kukin tiukasti ja tarkasti pysytellen omalla alueellaan, mennä vipeltäen omia käytäviään, pujahdellen yhdestä mättään aukosta sisään ,toisesta ulos, ja koko ajan oli kauhea kiire. Ne olivat kaikki täyskasvuisia. En koko kolmen viikon kierroksellani nähnyt yhtään pienokaista.

□ SOPULI TUNTUU NOUDATTAVAN jonkinlaista omaa ajanmääritystään. Esimerkiksi klo 06—08 niitä näki valtavasti, koko ajan, klo 08 ne katosivat kuin yhdellä iskulla, saattoivat pysytellä näkömättömissä parisen tuntia, ehkä puuhailemassa maan alla käytävään kaivamassa, ehkä "ruokalevolla", kuka tietää! Sillä sopuli on valtavan ahkera ja puuhakas eläin. Se noudattelee samoja kulkuteitä, niin että niistä muodostuu todellinen maantie. Pienikin rasahdus, ja eläin katoaa lähimpään aukkoonsa. Huomasin niiden kuulevan askelten kumun noin 15—20 metrin päästä. Ainoastaan jos ne joutuvat umpikujaan tai luulevat, että ne on huomattu, tapahtuu jotakin muuta. Sopuli kääntyy päin ahdistajaansa, alkaa huutaa kovalla kimeällä äänellä kuin pieni porsas hyppii kiukuissaan korkealle ja näykkii uhkaavilla suurilla jyrsijän etuhampaillaan, jotka ovat aina näkyvissä. Sopuliukko, josta kerroin edellä, oli niin vihainen ja hypoi niin korkealle että se heitti kuperkeikan takaperin! Itsessäni heräsivät kaikki sadistin ominaisuudet tuon kiljunnan kuullessani ja tarjosin sopuleille aina keppiä (pidin sormeni viisusti niistä erossa, sillä ne vievät terävillä hampaillaan kappaleen), kunnes mainitsemani opiskelija kertoi minulle totuuden eläimen kiljunnasta.

□ KILJUNTA on yhdistynyt pelotus- ja pelkoreaktio. Monta kertaa sopuli on täyden shokin vallassa. Ja todella: kun katselin tarkemmin, huomasin eläimen usein vapisen kuin haavan lehti. Jokin iso todennäköisesti urossopuli kiehui kiukusta, mutta mitä pienempi ja surkeampiääninen oli kyseessä, sitä surkuteltavammalta se näytti, ja siihen loppui sadismini! Shokki saattaa olla niin valtava, että eläin kuolee siihen.

Suoraviivaisen etenemispakkonsa ajamina sopuleita kuolee joukoittain myös maanteillä autojen alla. Niillä on runsaasti vihollisia, jotka lisääntyvät samasta merkillisestä "käskystä" kuin sopulit. Hiiripöllökanta oli valtava. Eräänä yönä, sen pimeimpänä hetkenä, heräsin louteessani suolta kuuluvaan terävään vihellykseen. Ensimmäinen ajatukseni oli: nalle! Tuumin lähteä katsomaan, mutta jostakin syystä ei ajatus makuupussista ulos tulosta tuntunut mitenkään houkuttelevalta! Pari yötä myöhemmin erään toisen pienoisen suon äärellä toistui vihellys. ja nyt minua alkoi arveluttaa, sillä tuskin karhua joka suonsilmäkkeeseen riitti. Sokostin juurella sai arvoitus sitten selvityksensä. Keskellä kirkasta päivää lennähti täysin ääneti iso pöllö minusta noin viiden metrin päähän puun oksalle, katseli ympyräisillä pöllön silmillään touhujani ja — vihelsi tuon yöllisen vihellyksen. Nyt siihen kuitenkin tuli jatkoa, vitsikäs kurluttava ääni ja loppuhuuto, joka alkoi hyvin ylhäältä ja putosi asteikon alas. Tätä pöllö toisteli useaan kertaan päivänvalosta huolimatta. Se oli hyvinvoivan näköinen, mielestäni aika lihava, ja lienee poosinut monta sopulia. Vihellys on kuulemma sen saaliinhakuhuuto.

□ MAALIKYLIEN LÄHISTÖLLÄ myös koirat tekevät tuhojaan sopulijoukoissa. Inarin kunnansairaalassa Ivalossa oli talonmiehen koira kiinnitetty juoksuvaijeriin. Se oli kaunis keltainen pystykorva, joka oli huolehtinut pahan päivän varalta tappamalla 38 sopulia yhteen läjään ruokapaikkansa ympäriltä. Kun laskin niitä varpaan kärjellä siirrellen, murisi koira kuin paremmastakin saaliista ärtyneenä. En kuitenkaan huomannut sen syöneen yhtään niistä.

Monien mielestä sopuli on ärsyttävä. Minusta sensijaan se oli huomattavan hauska retken elostuttaja. Istut mättäälle levähtämään, mutta lennähdät kauhistuneena pystyyn, sillä melkein altasi alkaa kuulua sopulin kauhea kiljunta. Jotenkin ei sen ääneen kuitenkaan tottunut, vaan aina säpsähti yhtä pahasti sen kuullessaan. Olisi hauskaa saada kokeilla esimerkiksi nauhurilla kiljuntaa huomattavasti vahvistettuna. Joku äänen voimakkuuden tutkija voisi saada selville yhtä ja toista analysoimalla ja mittaamalla kaikki ali- ja yliäänet.

MAIRE KALANTI

KUHTTA UUSIN...

(Jatkoa 1. sivulta)

pärahastoa ilahduttavan runsaasti. Maaliskuun alkuun mennessä oli sinne kertynyt jo yli 2 000 mk. Näin näyttää Susikyrön lisämaan hankinta varmalta. Johtokunta on pohtinut myös uuden tontin ostamista Paadarjärven rannalla myynnissä olevasta tontista on tehty alustavia tiedusteluja, mutta toistaiseksi kaikki on vielä täysin avoinna. Toukokuussa pidettävän kuvaillan yhteydessä voltaneen asiasta antaa jo parempia tietoja.

□

Susiviikko 3—13. 4. 71 Susikyrössä on tänäkin vuonna saavuttanut melkoisen suosion. Kaikki halukkaat eivät mahtuneet mukaan. Eniten osanottajia on Pieksämäeltä ja Helsingistä.

Helatorstaivaellus Helsinki – Hyvinkää

Tunturikerho Kuokte järjestää Helatorstaina 20. 5. 1971 johdetun vaellusretken Helsingistä Hyvinkäälle 7-Veljeksen vaellusreittiä pitkin. Lähtö tapahtuu Helsingistä Pirkkolan urheiluhalleilta klo 7.00 ja päättyy Hyvinkään uimahalleille. Vaeukselle tulee pituutta noin 65 km. Mahdollisuus keskeyttämiseen on Palojoella 30 km tai Nurmijärvellä 36 km. On huomattava, ettei matkanvarrella ole järjestäjien taholta asetettu ruokailuasemia, mutta Nurmijärvellä baarissa on mahdollisuus ruokailuun. Jokainen vaeltaa omalla vastuullaan, koska mitään osanottomaksua ei peritä.

Aikaisemmin tämä vaellus on aina vaellettu Hyvinkäältä Helsinkiin, mutta nyt päätettiin lähtöpaikaksi Helsinki siitä syystä, että saataisiin enemmän osanottajia vaellukselle mukaan.

Hyvinkääläiset tulevat suoraan Pirkkolaan lähtöpaikalle linja-autolla. Linja-auto tuo palatessaan myös helsinkiläisten varusteet valmiiksi Hyvinkäälle uimahalliin, mutta ne pitää olla varustettu nimilapuilla.

Tervetuloa mukaan tälle kuntoa vaativalle vaellukselle huomioon ottaen, että vetäjät on järjestetty kerhon puolesta joten eksymisen vaaraa ei ole. Runsasta osanottoa toivoen

Tunturikerho Kuokte
Hyvinkää

SAMOILLEN...

(Jatkoa 6. sivulta)

reita vähän joka puolella ja suoraan edessä allamme siinsi kirkkaassa auringonpaisteessa tavoitteemme Kopsusjärvi, jonka etualalla oli pieni idyllinen Kopsuslampi. Lasku kävi joutuisaan. Matkan varrella oli useita kuivuneita lampia. Pian putkahti näkyviin Kopsuslampi ja sen rannalla sijaitseva rappeutunut autiotupa.

Palattuamme "Kopsushovin", yritti Jari sytyttää tulen lieteen. Vähän ajan kuluttua hän ryntäsi ulos kakistellen ja silmät vettä vuotaen. inä vilkaisin majan suuntaan ja ihmettelin, kun torvesta ei tuprahdellutkaan yhtään savua. Sen sijaan sitä tulvi oven täydeltä. "Hovimme" oli muuttunut savusaunaksi. Nälkä kurni suonissa ja mäkärät purivat pintaa. Sade ja pimeys uhkasivat.

Nyt oli hyvät neuvot tarpeen. Jari hyppäsi katolle ja veti torven pois. minä taas sisällä vuorostani hain ohuen palikan, jolla aloin hakata torven kylkeä. Ei se vielä auttanut, vaan täytyi nostaa pois hellarenkaat ja sillä sopivasti ohuella kepakolla tukikia vähän sinne ja tänne vetoreikiin. Pian tuprutti piipusta savua kuin höyryveturista. Kuului kova kohina, kun ilma alkoi iloisesti kiertää liedessä. Ehkä seuraavat asukkaat pääsevät vähän vähemmällä vaivalla ja vähemmän nokisina ruoan valmistuksen alotukseen kuin me.

Kohta me pojat jo söimme vankan aterian hyvällä ruokahalulla. Koska retkemme pian päättyisi,

Palkispäänpaloilla sijaitsee vedenjakaja. Sieltä näkyi vielä kerran komeat Raututunturit, etenkin Kiilopää. Siellä täällä seisoi kuin vartijoina ikään, muutamat ylväät kelovanhukset.

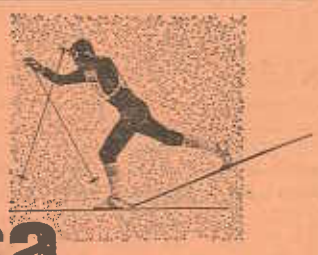
Kun saavutmime Kakslauttasen, niin päätimme pitää vielä kerran ruokailutauon, koska oli saatavilla kirkasta ja puhdasta purovettä. Takanamme kohosi koivikkoinen Välituvanvaara ja luonto hehkui lämpöä ja värejä. Mutta Muotkan Maja oli jo ärsyttävän lähellä ja varsinkin Jarin teki mieli päästä hyvän ja ravitsevan ruoan maisteluun sekä meidän molempien kuuman kihisevään saunaan.

Vaellettuamme n. tunnin verran, tuli jo näkyviin majan isännän viiri. Me aioimme noin vain kahlata joen poikki, mutta ei se onnistunutkaan, sillä virta oli hyvin voimakas ja vettä kuivuudesta huolimatta niin paljon, että täytyi kulkea majan ohi ennenkuin päästiin kahlauspuuhiin. Huh, kylmäähän se oli ja märkääkin, mutta pian olimme joen toisella puolel ja saimme pudottaa jo tutuksi tulleet rinkat selästämme. Pienoiseräretkemme oli päättynyt kun klo oli noin 20,30.

Saariselkää jäi jalkojemme alle noin 90 km:n verran.

E. ARVO KALLIO.

Kireissä kilpailuissa voitelu ratkaisee.

Uusimmat Rexillä saavutetut voitot:
Tyttöjen 5 km hiihdon sekä 3×5 km viestinhiihdon eurooppanmestaruudet Nesselwangissa.
Sapporon esikisojen naisten 10 km:n voitto.
Porrassalmen hiihdot 71, miesten 15 ja 30 km.
Suomen mestaruus 30 km hiihdossa.
Rex on ollut lukuisten suomalaisten kultamitali- ja maailmanmestaruushiihtäjien voide aina vuodesta 1956.
Rex luistaa ja pitää.
Oikea voitelu tekee myös lomahiihtäjän menon kevyeksi ja nautittavaksi.
Joka säällä.
Perusteelliset Rex-voitelutaulukot saatte alan liikkeistä.

Rex

Oy Redox Ab